

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL
CİNSİYET KALIPYARGILARI İLE
EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

Elvan Kaçar

İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

Antalya, 2019

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET
KALIPYARGILARI İLE EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elvan KAÇAR

Danışman:

Prof. Dr. Fatma ÜNAL

Antalya, 2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

19/07/2019

Elvan KAÇAR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Elvan KAÇAR'ın bu çalışması 19.07.2019 tarihinde jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Ceyhun ERSAN
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Şükran ŞİMŞEK
Akdeniz Üniversitesi
Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı

Üye (Danışman): Prof. Dr. Fatma ÜNAL
Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulununtarihli ve.....sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında 48-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir.

Öncelikle bundan sonraki akademik ve öğretmenlik hayatımda benim için büyük getirileri olacağına inandığım bu çalışmamda bilgi birikimi, hayat tecrübesi, kişiliği ile her zaman örnek alacağım, değerli tez danışmanım Prof. Dr. Fatma Ünal'a desteğinden ve bu tezin tamamlanmasında gösterdiği titiz çalışmalarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Çalışmam boyunca akademik anlamda yardımlarını esirgemeyen güler yüzünü, bilgisini ve hoşgörüsünü eksik etmeyen Merve Ayvallı hocama teşekkür ederim.

Bu çalışmaya katkı sağlayan çocuklara, ebeveynlerine, öğretmenlere ve Ekolojik Kreş ailesine desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam boyunca yardımını benden hiç esirgemeyen arkadaşım Teslime Merve Öztürk'e teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her anında bana destek olan, güvenen ve bugünlere gelmemde bana en büyük emeği veren aileme sonsuz teşekkür ederim.

Elvan KAÇAR

Antalya, 2019

ÖZET

48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET KALIPYARGILARI İLE EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Kaçar, Elvan

Yüksek Lisans, İlköğretim Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Fatma ÜNAL

Temmuz 2019, 92 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, 48- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017- 2018 eğitim öğretim yılında Antalya ilindeki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklar Antalya ilindeki on okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık 307 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme basit seçkisiz örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Normal gelişim gösteren 48- 72 aylık yaş grubu çocuklardan oluşan katılımcıların 135’i kız, 172’si erkek çocuklarından oluşmaktadır. Çocukların %26.7’si 48- 59 ay yaş grubunda ve %73.3’ü 60- 72 ay yaş grubundadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Demografik Bilgi Formu”, “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde araştırma sorularına bağlı olarak betimsel istatistik hesaplaması yapılmış ayrıca tek faktörlü varyans analizi (ANOVA), T- testi, Tukey Testi ve Korelasyon Analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre annelerin toplumsal cinsiyet algıları ile babaların toplumsal cinsiyet algıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile diğer tüm alt boyutları (görevler- işler, meslekler, oyuncaklar, oyunlar) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ancak anne ve babaların toplumsal cinsiyet algıları ile çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları arasında pozitif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları, Toplumsal Cinsiyet Algısı, 48-72 Aylık Çocuklar.

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL GENDER STEREOTYPES OF 48-72 MONTH OLD CHILDREN AND THEIR PARENTS' SOCIAL GENDER PERCEPTIONS

Kaçar, Elvan

Postgraduate, Department of Primary Education

Supervisor: Prof. Dr. Fatma ÜNAL

July 2019, 92 Pages

The aim of this study is to investigate the relationship between social gender stereotypes of 48- 72 month old children and their parents' social gender perceptions. Relational scanning model was used in the study. The sample of the research consisted of pupils attending pre-school education institutions in Antalya between 2016-2017 academic year and their parents. The children participated in the study involved 307 children aged between 48 and 72 month attending ten different pre-school education institutions in Antalya. The sample of the study was determined by simple random sampling method. Participants who were in the 48-72 months old age group and showing normal development consisted of 135 female and 172 male pupils. %26.7 of the children were in the 48- 59 months old age group and %73.3 were in the 60- 72 months old age group. "Demographic Information Form", "Social Gender Stereotypes Measurement Tool" and "Social Gender Perception Scale" were used. In the analysis of the data, descriptive statistics was employed depending on the research questions, also, one-factor analysis of variance (ANOVA), T-test, Tukey Test and Correlation Analysis techniques were used.

According to the results of the study, the positive medium level relationship was found between social gender perceptions of mothers and social gender perceptions of fathers. Positive high level relationship was found between children's social gender stereotypes and all other sub-dimensions (tasks- jobs, professions, games and toys) of them. However, there was positive low level relationship between social gender perceptions of parents and social gender stereotypes of children.

Key Words: *Preschool Education, Social Gender Stereotypes, Social Gender Perception, 48-72 month children.*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri.....	4
1.3.1 Alt Problemler	4
1.4 Araştırmanın Önemi	5
1.5 Araştırmanın Varsayımları(Sayıtlar).....	6
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7 Tanımlar	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Cinsiyet.....	8
2.2 Toplumsal Cinsiyet.....	8
2.3 Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	9
2.4 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları	10
2.5 Çocuklarda Toplumsal Cinsiyetin Gelişimi	11
2.6 Toplumsal Cinsiyet Kuramları	12
2.6.1 Psikanalitik Kuram.....	13
2.6.2 Sosyal Öğrenme Kuramı	14
2.6.3 Bilişsel Gelişim Kuramı.....	15

2.6.4 Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....	16
2.7 Toplumun Kadın ve Erkek Rollerine İlişkin Algısı.....	17
2.8 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algının Oluşmasında Etkili Olan Bazı Etmenler	19
2.8.1 Aile.....	20
2.8.2 Okul ve Arkadaş Grupları	21
2.8.3 Kardeş	22
2.8.4 Aile Tipi	23
2.8.5 Çalışma Hayatı	24
2.9 Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Araştırmalar.....	25
2.9.1 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	25
2.9.2 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	28

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli.....	32
3.2 Evren ve Örneklem.....	32
3.3 Veri Toplama Araçları.....	36
3.3.1 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı	36
3.3.2 Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği.....	37
3.3.3 Demografik Bilgi Formu.....	37
3.4 Veri Toplama Süreci.....	38
3.5 Verilerin Analizi	39

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	42
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	43
4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	43
4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	44
4.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	45
4.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	45

4.7 Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4.8 Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	46
4.9 Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	47
4.10 Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	48
4.11 Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	49
4.12 Onikinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	51

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma	53
5.2 Öneriler.....	61
KAYNAKÇA	62
EKLER	70
Ek-1 Demografik Bilgi Formu	70
Ek-2 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı	72
Ek-3 Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	73
Ek-4 Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Lisrel Çıktısı.....	74
Ek-5 MEB Uygulama İzni	75
Ek-6 Etik Kurul Kararı.....	76
Ek-7 Ölçek Uygulama İzinleri	77
ÖZGEÇMİŞ.....	79
İNTİHAL RAPORU	80

TABLÖLAR LİSTESİ

3.1.Çocukların demografik bilgilerine ait betimsel istatistik sonuçları.....	33
3.2. Annelerin demografik bilgilerine ait betimsel istatistik sonuçları	34
3.3. Babaların demografik bilgilerine ait betimsel istatistik sonuçları	35
3.4. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	39
4.1. Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri	41
4.2. Anne ve babaların toplumsal cinsiyet algısına ilişkin t-testi sonuçları	43
4.3. Annelerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarının anne eğitim düzeyine göre tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları.....	43
4.4. Babaların toplumsal cinsiyet algısı puanlarının baba eğitim düzeyine göre tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları.....	44
4.5. Annelerin toplumsal cinsiyet algısının çocuklarının cinsiyetine göre t-testi sonuçları	45
4.6. Babaların toplumsal cinsiyet algısının çocuklarının cinsiyetine göre t-testi sonuçları	45
4.7. Annelerin toplumsal cinsiyet algılarının sahip oldukları çocuk sayısına göre tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları.....	46
4.8. Babaların toplumsal cinsiyet algılarının sahip oldukları çocuk sayısına göre tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları.....	47
4.9. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının cinsiyetlerine göre t-testi sonuçları	47
4.10. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının yaşlarına göre t-testi sonuçları	48
4.11. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının sahip oldukları kardeş sayısına göre tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları	49
4.12. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları alt boyutlarından aldıkları puanların sahip oldukları kardeş sayısına göre tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları	50
4.13. Değişkenler arası ilişkiler	51

KISALTMALAR LİSTESİ

KSGM: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü

TDK: Türk Dil Kurumu

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın problemi ve alt problemleri ve araştırmanın öneminden bahsedilecektir. Ardından araştırmanın varsayımları (sayıltıları), sınırlılıkları ve araştırmada geçen tanımlara yer verilecektir.

1.1 Problem Durumu

Okul öncesi dönem, yaşamın temelini oluşturmakta ve insan gelişiminde en önemli dönemlerden biri olarak ele alınmaktadır. Bu dönem aynı zamanda, çocuğun çevresel unsurlara karşı açık olduğu ve kişiliğinin temellerinin atıldığı yıllar olarak kabul edilmektedir. Okul öncesi dönem, çocukların bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak, kişiliklerinin oluşturulduğu, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, tüm gelişim alanlarının desteklendiği ve kendilerine güven duymalarının sağlandığı bir dönem olarak ifade edilmektedir (Zembar, 1994).

Kişiliğinin temellerinin olduğu bu dönemde, aile bireyleri ile güçlü bir etkileşimde olan çocuk, çevresindeki değerleri öğrenmesi ve gelişim alanlarında hızlı bir değişim göstermesi nedeniyle iyi bir rehberliğe ihtiyaç duymaktadır (Ünlü, 2012). Hızlı gelişim gösterdiği ve rehberliğe ihtiyaç duyduğu alanlardan biri de cinsel gelişim alanıdır. Sağlıklı bir cinsel gelişim, sağlıklı bir cinsel kimlik gelişimi için oldukça önemlidir. Cinsel kimlik, erkek ya da kadın olma bilgisini, anlayışını ve kabulünü kapsamakta ve kişinin kendi cinsiyetine dair bir duyguyu içermektedir (Egan ve Perry, 2001).

Çocuklarda hayatın ilk yıllarından itibaren cinsel kimlik anlayışı oluşmaya başlamaktadır. Yaşamın ilk iki yılında çekirdek bir cinsel kimlik anlayışı vardır ancak cinsel kimlik duygusu tam olarak yerleşmemiştir (Özsungur, 2010). 2 yaş civarında çocuğun cinsiyet anlayışı gelişmektedir. Kendi cinsiyeti hakkında tam olarak tutarlı bir bilgiye sahip olamasa da kadın ve erkek cinsiyetini ayırt edebilmektedir. Çocuğun 3-4 yaşlarında kendi cinsiyetine dair kimliği oluşmuştur, cinsiyetini doğru bir şekilde ifade edebilmektedir. Ancak cinsiyetin kalıcı olduğunu anlamakta güçlük yaşamaktadır. 5-6 yaştan itibaren ise cinsiyetin

değişmez olduğunu anlayabilmektedir. Böylece cinsel kimliklerini oluşturmaya başlamaktadır. (Dökmen, 2009).

Çocuklar doğuştan var olan cinsel donanımları doğrultusunda gelişmekte ancak gelişimleri desteklediği sürece cinsel kimliklerini benimseyebilmektedir. Bir çocuğun kız ya da erkek olarak dünyaya gelmesi cinsel kimliğini kazanması için yeterli olmamaktadır. Hem çocuğun ailesi hem de çevresi çocuğa cinsiyetine göre davranması için yol göstermekte ve bu doğrultuda davranmasını beklemektedir. Bunun sonucunda erken yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ortaya çıkmaya başlamaktadır. (Sherman 1979; akt. Bağçeli, 2008). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet birbirinden farklı kavramlar olarak ele alınmaktadır. Cinsiyet, insanları biyolojik, fizyolojik ve genetik niteliklerine göre kadın ve erkek olarak ayıran terim olarak ifade edilmektedir (Sabuncuoğlu, 2006). Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2008, s. 15) cinsiyeti “kadınlar ile erkekler arasındaki evrensel biyolojik farklılıklar” olarak tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet ise, bireyleri erkekler ve kadınlar olarak tanımlayan özellikler olarak belirtilmektedir (Martin ve Ruble, 2010). Özvarış (2015, s. 37) toplumsal cinsiyeti, “toplumun kadın ve erkek olarak bireyleri nasıl gördüğü, algıladığı, düşündüğü ve nasıl davranması gerektiği ile ilgili bir kavram” olarak tanımlamaktadır. Helgeson’a (2011, s. 3) göre toplumsal cinsiyet, “erkek ve kadının sosyal yaşamdaki kategorileri” olarak ifade edilmektedir. Toplumun bireylerden cinsiyetine uygun olarak sergilemesini beklediği davranış ve göstermesini istediği özellikler sonucunda kişilerin toplumsal cinsiyetinin oluştuğu belirtilmektedir (Cengiz, 2013).

Toplumsal cinsiyet, cinsiyete ait bazı kalıpyargıları da beraberinde getirmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları olarak ifade edilen bu kalıpyargılar, toplumun inanç ve değerlerine bağlı olarak kadın ve erkek rolleriyle ilgili önyargıları ifade etmektedir (Heimer ve De Coster, 1999). Toplumsal cinsiyet rolleri ise toplumda kadın ve erkek olmaya uygun görülen davranış, tutum, hak ve yükümlülükler olarak tanımlanmaktadır (Bee ve Boyd, 2009). Toplumsal cinsiyet rollerinin ve toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının oluşmasında etkili olan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların en önemli ve en etkili olanı aile olarak belirtilmektedir (Zeyneloğlu, 2008). Aile, içinde bulunduğu toplumun yapısına göre ilk aylardan başlayarak çocukların cinsiyetlerine uygun tutum ve davranışlar sergilemektedir. Ebeveynler, kız çocuklarının saçına renkli tokalar takmakta, renkli giysiler giydirmektedir. Anne, kız çocuğun güzel görünmesi için daha çok uğraşmaktadır. Kız çocuk, daha çok gözetilmekte ve ayıp sözler kullanması eleştirilmektedir. Kız çocuklar için ayrı, erkek

çocuklar için ayrı oyuncak seçilmektedir. Babalar, erkek çocukları ile daha çok fiziksel oyunlar oynayabilmektedir. Konuk geldiği zaman kız çocuklarından karşılaması ve “Hoş geldiniz!” demesi beklenmekte ancak aynı şey erkek çocuklarından beklenmemektedir. Kızlar “cici kızım, tatlı kızım” diye sevilirken, erkek çocuklar “aslan oğlum” diyerek sevilmektedir. (Yörükoğlu, 1986). Anne ve babalar, çocuklarına toplumda kız ve erkek olmanın anlamını bu süreçte öğretmektedir. Saldırgan, güçlü, cesur, dayanıklı olmanın erkeklere özgü; uysal, nazik, sevecen olmanın kızlara özgü bir özellik olduğu daha en başta ailede öğrenilmektedir. Bu süreçte çocukların, çevrenin ve ailenin beklediği davranışları sergileyerek toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını edindiği belirtilmektedir. Toplumun sergilemesini beklediği kalıpyargısal davranışlar toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında başlıca etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Sayın, 2007).

Çocukluk döneminde sosyal çevrede gözlemlenen toplumsal cinsiyet rolleri, zaman içinde pekiştirilerek davranışa dönüştürülür. Çocuklar, aile içinde kendilerine rol model aldıkları bireyleri gözlemleyerek toplumsal cinsiyet rollerini edinirler ve yaşamlarında uygulamaya başlarlar. Bunun sonucunda, okul öncesi dönemden başlayarak toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının önce aile içinde daha sonra ise çocuğun sosyal çevresinde öğrenildiği ve geliştiği düşünülmektedir (Erdemir Turgut, 2016).

Alanyazında çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarını ele alan çalışmalar yer almaktadır. Hillard ve Liben (2010) “Okul öncesi sınıflarda cinsiyete göre farklılık düzeyleri: Çocukların cinsiyet tutumları ve gruplar arası önyargı üzerindeki etkisi” başlıklı çalışmalarında, 2 hafta boyunca öğretmenleri aracılığıyla 3-5 yaş arası çocuklara cinsiyet ayırımına ilişkin konularda çalışmalar yaptırarak cinsiyet tutumlarındaki değişimi gözlemlemiştir. Araştırma sonucunda çocukların cinsiyet klişelerinde artış görülmüş ve karşı cinsle oyun oynama ve iletişim kurma davranışları azalmıştır.

Menekşe (2019), ölçme aracı olarak Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeklerini kullandığı çalışmada, 3-6 yaş arası çocuğun oyuncak tercihleri ve cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda annelerin ve babaların toplumsal cinsiyet algıları ile çocuklarının cinsiyet kalıpyargıları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ex ve Janssens (1998) çalışmalarında, kızların toplumsal cinsiyet rollerinde annelerin etkisini incelemiştir. 165 genç kız ve anneleri ile yaptığı çalışma sonucunda, annelerin

toplumsal cinsiyet rolü davranışlarının kızlarının cinsiyet rolü davranışını etkilediği belirlenmiştir.

Alanda toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili çalışmalar yer almasına rağmen çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algılarını ele alan sınırlı çalışma olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın problemi, Antalya ili Döşemealtı ve Muratpaşa ilçelerindeki 48- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 48- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin çocukların ve ebeveynlerin demografik özelliklerine göre incelenmesidir.

1.3 Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Araştırmanın problemi, Antalya ili Döşemealtı ve Muratpaşa ilçelerindeki 48- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu doğrultuda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1.3.1 Alt Problemler

1. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algısı ne düzeydedir?
2. Anne ve babaların toplumsal cinsiyet algısı anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Annelerin toplumsal cinsiyet algısı anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Babaların toplumsal cinsiyet algısı baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Annelerin toplumsal cinsiyet algısı çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Babaların toplumsal cinsiyet algısı çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Annelerin toplumsal cinsiyet algıları sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

8. Babaların toplumsal cinsiyet algıları sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanları ve alt boyutlarından (görevler-işler, meslekler, oyuncaklar ve oyunlar) aldıkları puanlar çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanları ve alt boyutlarından (görevler-işler, meslekler, oyuncaklar ve oyunlar) aldıkları puanlar çocukların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanları ve alt boyutlarından (görevler-işler, meslekler, oyuncaklar ve oyunlar) aldıkları puanlar sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
12. Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4 Araştırmanın Önemi

Anne ve babalar başta olmak üzere, toplumun her bir birimi toplumsal cinsiyetin oluşması ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli roller üstlenmektedir. Özellikle çocuğun ilk sosyal çevresi olan aile, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını çocuğun cinsiyeti belli olduğu anda aktarmaya başlamaktadır. Yapılan araştırmalara göre çocuklar, dört- beş yaşlarından itibaren toplumsal cinsiyet ile ilgili kural ve davranışları öğrenebilmektedir (Şıvgın, 2015). Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, çocukların cinsiyet rollerini edinmesini kolaylaştırırsa da aslında davranışlar üzerinde belirleyici bir unsur olduğu için yararlı bir durum olarak görülmemektedir. Çünkü kalıpyargısal davranışların değiştirilmesi güç olmaktadır (Helgeson, 2011). Bu süreçte çocuklar, cinsiyete ait olmayan ancak toplum tarafından cinsiyete atfedilen özellikleri öğrenmeye başlamaktadır. 2018 Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporuna göre Türkiye cinsiyet eşitsizliğinde 149 ülke içinde 130. sırada yer almaktadır (World Economic Forum, 2018). Bu nedenle cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması son derece önemlidir. İnsan hayatının en önemli dönemlerinden biri olan okul öncesi dönemde, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını etkileyen unsurların belirlenmesi ve çocuğun toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının oluşmasında en önemli etken olan anne ve babaların toplumsal cinsiyet algılarının incelenerek, bu yönde gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Bu araştırma okul öncesi dönem çocuklarının, toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önem

taşımaktadır. Anne ve babaların toplumsal cinsiyet algısının hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiğinin bilinerek bu değişkenlerle ilgili gerekli önlemlerin alınması ve bu konu ile ilgili çalışmaların yapılabilmesine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda çalışma çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerinde farklılığa neden olan değişkenlerin belirlenerek kalıpyargıların azaltılmasına yönelik planlamaların yapılmasına dikkat çekmektedir. Ayrıca çalışmanın okul öncesi eğitim programlarının bu doğrultuda geliştirilmesine ve ailelere toplumsal cinsiyet ile ilgili eğitim etkinliklerinin düzenlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Elde edilen bulgular sayesinde de cinsel kimlik, cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıpyargıları ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.5 Araştırmanın Varsayımları (Sayıtlar)

Bu araştırmada;

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin ölçek ve demografik bilgi formu maddelerini tam ve doğru olarak, anlayarak, içtenlikle ve objektif olarak yanıtladıkları,
- Verilerin elde edilmesi sırasında çocukların çevresel koşullardan etkilenmediği varsayılmıştır.
- Örneklemenin evreni temsil edecek nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısı ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile sınırlı tutulmuştur.
- 2017- 2018 eğitim öğretim yılında Antalya ili Döşemealtı ve Muratpaşa ilçelerindeki toplamda on okul öncesi eğitim kurumu ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma, normal gelişim gösteren okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48- 72 aylık çocuklar ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın verileri “Demografik Bilgi Formu”, “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Cinsiyet: Biyolojik olarak erkek ve dişiyi birbirinden ayıran özelliktir (Taşçı, 2017).

Cinsel Kimlik: Kişinin kendini cinsiyetine göre algılamasıdır. Kadın olan bir bireyin kendini kadın olarak hissetmesi ve buna uygun davranması, erkek olan bir bireyin ise kendini erkek olarak hissetmesi ve buna uygun davranmasıdır (Bayhan ve Artan, 2004).

Toplumsal Cinsiyet: Toplumun ve kültürün, kadın ve erkeğin biyolojik özelliğine de bağlı bulunarak yüklediği anlam ve beklentileri ifade eder. Erkeklerin saldırgan, kadınların uysal olarak kabul edilmesi gibi (Dökmen, 2009).

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları: Toplumun kadın ve erkek rolleriyle ilgili önyargılarını ifade etmektedir (Heimer ve De Coster, 1999)

Toplumsal Cinsiyet Roller: Toplumda kadın ve erkek olmaya uygun görülen davranış, tutum, hak ve yükümlülüklerdir (Bee ve Boyd, 2009).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, toplumsal cinsiyet ile ilişkili kuramsal çerçeveye ve bu konuyla ilgili yapılmış araştırmalara yer verilecektir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet ile ilgili tanımlardan, toplumsal cinsiyet ile ilgili kuramlardan, toplumsal cinsiyetin gelişiminden, toplumun kadın ve erkeğe ilişkin algılarından ve toplumsal cinsiyeti etkileyen etmenlerden alanyazın taramasına dayanarak yer verilecektir.

Son olarak da Türkiye’de ve yurt dışında bu konuyla ilgili yapılan çalışmalara yer verilecektir.

2.1 Cinsiyet

Türk Dil Kurumu ’na (TDK) göre cinsiyet, “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği” olarak tanımlanmaktadır (Erişim tarihi: 1 Temmuz 2019). Cinsiyet, kişileri erkek ya da dişi olarak ifade eden biyolojik özellikler olarak tanımlanmaktadır (Taşçı, 2017). Başka bir tanıma göre cinsiyet, doğuştan gelen ve insanları kadın ve erkek olarak ayırmak amacıyla kullanılan bir ifadedir (Vatandaş, 2007, s. 30). Ünal’a (2016, s.486) göre ise cinsiyet, “kişinin; kromozom yapısı, hormonlarının üreme fonksiyonlarının ve vücudun genel yapısındaki farklılıklar nedeniyle kadın ve erkek olarak nitelendirilmesidir.”

2.2 Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğe toplumun yüklemiş olduğu anlamı ifade etmektedir; toplumun beklentilerini karşılar ve genellikle kişilerin biyolojik özelliklerine bağlı olarak psikolojik özelliklerini belirler (Dökmen, 2009). Cinsiyet, doğumla belirlenen bir olguyu ifade ederken; toplumsal cinsiyet, içinde yaşanılan kültür tarafından belirlenen bir durumu açıklamaktadır. Dolayısıyla toplumun beklentilerinin ve yönlendirmelerinin bir sonucu olduğu için toplumdan topluma ve tarihsel süreçte değişiklik gösterebildiği belirtilmektedir (Ökten, 2009).

Toplumsal cinsiyet Giddens'a (2012, s. 505) göre, "toplumsal olarak kurulmuş erillik ve dişilik kavramlarıyla ilişkilidir ve bireyin biyolojik cinsiyetinin doğrudan bir sonucu olmak zorunda değildir". Toplumsal cinsiyet, toplumun kadın ve erkeği nasıl tanımladığı, algıladığı, davranması gerektiği ile ilgili bir terimdir. Bu terim, kadın ve erkeğin var olan fizyolojik, biyolojik ve genetik özelliklerinden farklı olarak toplumun kadın ve erkeğe vermiş olduğu rolleri tanımlamaktadır (Özvarış, 2015). Dolayısıyla toplumda kadın ve erkeklerin topluma katılım oranlarının, biçimlerinin ve sosyal hayatta temsil ettikleri kesimin, büyük ölçüde yaşadıkları toplumdaki cinsiyet algısından etkilendiği ifade edilmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013).

Toplumsal cinsiyete bağlı anlayış bireylerin, erkek ve kadın cinsiyetine bağlı olarak kıyafet tarzlarını, mimiklerini, kullandıkları sözcükleri, yürüyüş biçimlerine kadar pek çok davranış ve durumunu içermektedir (Sabuncuoğlu, 2006). Bundan dolayı her toplum, kadın ve erkeğe ait farklı anlayış ve yaşamlar belirlemekte ve bu yaşam farklılıkları her cinsiyette farklı tutum, tavır ve değerlere yol açmaktadır. Bu tutum, tavır ve değerlerin cinsiyetler arasındaki ilişkileri etkilediği belirtilmektedir (Akgül Gök, 2013).

2.3 Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Toplumsal cinsiyet rolü, bir toplumda kadın ve erkek olmaya uygun görülen davranış, tutum, hak ve yükümlülükler olarak tanımlanmaktadır. Bütün rollere uygun görülen bir dizi hak, görev ve sorumluluklar mevcuttur. Toplum tarafından kişilerin "kız", "kadın", "erkek çocuk" ya da "yetişkin erkek" rolüne uygun davranışlar sergilemesi beklenmektedir (Bee ve Boyd, 2009).

Bu bağlamda toplum, kişilerin biyolojik cinsiyetlerine bağlı olarak kadın ve erkekten cinsiyet rollerini de gerçekleştirmesini beklemektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, farklı toplumlarda, farklı zamanlarda, farklı doğrultuda gerçekleşebilmektedir. Farklı kültürlerde yaşayan toplumların, kişilerden beklediği roller diğeriyle aynı olmamaktadır. Sürekli değişim içinde olan kültürel yapı, kişilere yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinde de değişime sebep olabilmektedir (Bingöl, 2014).

Toplumsal cinsiyet rolleri, 'kadınlık/erkeklik' rollerinin sosyal ortamlarda ifade edilmiş şeklidir. Toplum tarafından şekillenen cinsiyet rolleri, doğumdan itibaren sosyalleşme sürecinde öğrenilmektedir (Seçgin, 2012). İnsanlar kadın ve erkek cinsiyeti ile doğmakta fakat

büyürken toplumun cinsiyete özgü belirlediği roller çerçevesinde yetişmektedir. Dolayısıyla toplum kadınların, kadınsı özelliklere sahip olmasını -yemek yapma, çocuk bakma, nazik ve kibar olma gibi- ve erkeksi özellikleri –odun kesme, tamir yapma, cesur ve güçlü olma gibi- taşımasını; erkeklerin ise erkeksi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünmektedir (Terzioğlu ve Taşkın, 2008).

Cinsiyet rollerinin belirlenmesinde toplumsal yapıyı oluşturan pek çok öge etkili olmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde etkileşimde bulunduğumuz insanlar, topluma ait sosyal, kültürel ve ahlaki değerler toplumsal cinsiyet rollerini oluşturmakta ve geliştirmektedir. Bunun yanında anne-baba, okul, akran grupları, kardeş gibi pek çok unsur sosyalleşme aracı olmasının yanında toplumsal cinsiyet rollerinin aktarılmasında önemli rol oynamaktadır (Seçgin ve Tural, 2011).

Giddens'a (2012) göre, toplumsallaşma doğumla başlamaktadır. Bebekler bilinçsiz olarak toplumsal cinsiyetlerini öğrenmektedir. İlk sosyalleşme ortamı olan aile, çocuğa kadın ve erkek cinsiyetine uygun rolleri sözlü ya da sözsüz aktarmaktadır. Kadın ve erkeğin saç şekli, giydikleri kıyafetler, bebeklerin toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında etkin rol oynamaktadır. Aynı zamanda oyuncak, televizyon, kitap gibi çocukların iç içe olduğu pek çok unsur toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıyı şekillendirmektedir (Terzioğlu ve Taşkın, 2008).

2.4 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, kadınların kadın cinsiyetinin özelliklerini içerecek, erkeklerin erkek cinsiyetinin özelliklerini içerecek şekilde davranmasını bekleyen aşırı katılaşmış inançlar olarak tanımlanmaktadır (Howe, 2012). Deaux ve Kite'e (1993) göre bu inançlar kadın ve erkeklerin kişilik özelliklerini, tercih ettikleri meslekleri, belli bir alanda göstermiş oldukları becerilerin nasıl olması gerektiğini içermektedir (akt. Demirel, 2009). Toplum tarafından yıllardır kadın ve erkeğe farklı davranılmakta, farklı rol ve görevler verilmekte, farklı davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Toplum tarafından oluşturulan bu farklılıklar çoğu zaman düşünülmeden ya da araştırılmadan kalıpyargılara göre ortaya koyulmaktadır. Kalıpyargıların gelişiminde en belirleyici faktör aile olmaktadır. Ailenin yanında kitle iletişim araçları, okul gibi çevresel etkenler kalıpyargıların gelişimini desteklemektedir (Çelik, 2008).

Cinsiyete ilişkin kalıpyargılar, erken yaşlardan itibaren başlamakta ve kalıpyargıların topluma yeni katılan bireylerde davranış değişikliği meydana getirmesi belli bir süreçte gerçekleşmektedir (Damarlı, 2006). Çocukluk çağından itibaren cinsiyetçi oyun, şarkı, tekerleme ve oyuncaklarla büyüyen, kitle iletişim araçlarında, okul ve aile ortamında cinsiyetçi yaklaşımlara maruz kalan çocuklarda kalıpyargılar pekişmekte ve kişiliklerinin bir parçası haline gelmektedir (Seçgin, 2012). Erkeklerden eşini ve çocuklarını koruyan, evini geçindiren, duygusal anlamda güçlü, çalışkan ve özverili gibi özelliklerde olması beklenirken; kadınlardan çocukları, evi ve eşi ile ilgilenen, ev işleri yapan, duygusal, fedakâr davranışlar sergilemeleri beklenmektedir (Çelik, 2008).

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar ve cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar olarak iki başlıkta incelenmektedir. Cinsiyet özellikleri, kişinin psikolojik özelliklerini betimlerken; cinsiyet rolleri, davranışlarını betimlemektedir (Baran, 1995). Toplumsal cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar, kadınların fedakar, merhametli, sadık, sevecen, nazik vb.; erkeklerin, bağımsız, girişken, cesur, kaba, otorite vb. gibi özelliklerini kapsamaktadır (Damarlı, 2006). Cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar, kadının eve ve çocuğa bakması, erkeğin dışarıda çalışması ve evin ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini ifade eden özellikleri içermektedir (Demirel, 2009). Ebeveynler, doğumdan itibaren farkında olmadan çocukların cinsiyetlerine göre davranmaktadır. Cinsiyetine uygun gördükleri davranışları ve özellikleri teşvik etmekte ve kalıpyargıların oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Çocuklar aynı zamanda model alma yoluyla cinsiyete özgü rolleri edinmektedir. Anne ve babanın kalıpyargısal davranışlarını model alarak kendilerinin de kalıpyargısal davranışlar sergilemeleri kolaylaşmakta ve hızlanmaktadır (Baran, 1995).

2.5 Çocuklarda Toplumsal Cinsiyetin Gelişimi

Yaşamın ilk aylarında bebekler, bedenlerini keşfetmeye başlamaktadır. Yedi- sekiz aylıkken ise ellerini ve parmaklarını keşfederek cinsel organlarına dokunmaktan zevk aldıkları görülmektedir. Bu dönemde bebeklerin altı temizlenirken hassas ve rahat davranılmasının, cinsel organına dokunmasına abartıya kaçmadan fırsat verilmesinin bebeğin cinsel gelişimi hakkında sağlıklı duygular geliştirmesine yardımcı olduğu ifade edilmektedir (Thompson, 1975).

Çocukların kendilerinin farkına varmasıyla cinsiyet anlayışı gelişmektedir. Bu dönem iki yaş civarlarına denk gelmektedir. Bu yaş çocuklarının, kadın ve erkek cinsiyetini ayırt edebildiği ve cinsiyetlerine uygun oyuncakları tercih ettiği belirtilmektedir. İki buçuk yaşına gelindiğinde ise çocukların, yetişkinlerin eşyaları, rolleri, kişilik özellikleri ve dış görünüşleri hakkında bilgi edindikleri ifade edilmektedir (Dökmen, 2009).

Üç yaşında ise çocukların kendi cinsiyetini bildikleri ancak cinsiyetin kalıcı olduğunu henüz kavrayamadıkları belirtilmiştir. Çocukların bu yaşlarda cinsiyeti, kişinin dış görünüşüne göre (saç şekli, dış görünüşü, giyim özellikleri vs.) ayırt ettiği açıklanmıştır. Bu dönemdeki çocukların çocuk oyuncaklarına, etkinliklere ve nesnelere karşı cinsiyet kalıpyargılarının oluştuğu ifade edilmektedir (Yağan Güder, 2014).

Üç ile beş yaş arasında çocuklar, cinsiyetin değişmez olduğunu kavrayabilmektedir. Kadın- erkeğin kişilik ve duygusal özellikleri ile ilgili kalıpyargılar oluşturmaktadır. Çocukların bu yaşlarda oyun ve oyuncak tercihleri, etkinlik tercihleri ve renk seçiminde güçlü kalıpyargılar gösterdiği belirtilmektedir. Aynı zamanda bu yaşta çocuklar cinsiyetlerine uygun arkadaş tercihleri yapmaktadır. Okul öncesi dönemin sonlarında cinsiyete ait inanış ve davranışlarda katılımın en etkin olduğu ifade edilmektedir (Özdemir, 2006).

Toplumun, çocukları kız veya erkek olarak etiketlemesiyle birlikte çocuklar, cinsiyetin kültürel yanını öğrenmeye ve keşfetmeye başlamaktadır. Cinsiyetin kültürel yanı toplumsal cinsiyet olarak belirtilmektedir. Toplum, çocuklara çok küçük yaşlardan itibaren kız veya erkek olmayan, uygun ya da uygun olmayan kişilik özelliklerini, meslekleri, seçimleri ve oyunları öğretmektedir (Dökmen, 2009). Toplumsallaşma süreci ile birlikte artık kız ya da erkek olmanın anlamı basit biyolojik farklılıklardan çok daha fazla şey ifade etmeye başlamaktadır. Erkek ve kadına atfedilen anlamların, sosyal hayattaki rollerin içinde sıkışıp kaldığı ve artık bu noktadan sonra cinsiyetin yerini toplumda çok daha önemli bir yeri olan toplumsal cinsiyete bıraktığı ifade edilmektedir (Çelik, 2008).

2.6 Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Toplumsal cinsiyetin oluşumunu ve aktarımını açıklayan çeşitli kuramlar vardır. Bu kısımda toplumsal cinsiyeti açıklayan psikanalitik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı ve toplumsal cinsiyet şeması kuramlarından bahsedilmiştir.

2.6.1 Psikanalitik Kuram

Freud'un fikirlerine dayanan psikanalitik yaklaşım, toplumsal cinsiyetin gelişimini açıklayan ilk kuramlardandır (Dökmen, 2009). Psikanalitik kuramda, bireylerin psikoseksüel gelişimlerini beş dönemde tamamladıkları belirtilmektedir. Bunlar oral dönem, anal dönem, fallik dönem, latent dönem ve genital dönem olarak ifade edilmektedir. Freud, yaşamın ilk altı yılına denk gelen dönemde yaşananların önemini vurgulayarak bu dönemdeki yaşantı izlerinin yetişkinlik yıllarında da etkisini sürdürdüğünü ifade etmektedir (Erden ve Akman, 2006).

Yaşamın ilk yılı olan oral dönemde (0- 18 ay), bebeğin odağı ağız bölgesindedir. Bu dönemde emme, ağza alma gibi ağızla ilgili faaliyetler haz kaynağıdır. Anal dönemde (18 ay- 3 yaş) ilgi anüse geçerek dışkılama ile ilgili etkinlikler önem kazanmaya başlamaktadır. Diğer bir dönem olan fallik dönemde (3- 5 yaş arası) ilgi cinsel organa yönelir ancak burada yetişkinlikteki gibi bir ilgiden söz edilmediği belirtilmektedir. Latent dönemde (5- 13 yaş arası), cinsel dürtüler bastırılarak kayboluyor gibi görünmektedir (Dökmen, 2009). Cinsel dürtülerin bastırılmasıyla birlikte cinsiyet farklılıkları ortaya çıkmaya başlamaktadır (Holmes, 2007). Son dönem olan genital dönemde (12- 13 yaştan sonra), cinsel organ odaklı cinsel dürtülerin tekrar ortaya çıktığı ve bu dürtülerin artık yetişkinlikteki gibi bir cinselliği ifade ettiği söylenmektedir (Dökmen, 2009).

Freud'un kuramında, toplumsal cinsiyet kazanımı üç dönemde ele alınmaktadır: Bunlar çocukların "cinsiyetler arasındaki farklılıkları bilmedikleri dönem", "farklılıkları anlamaya başladıkları dönem" ve "ödüpal dönemdir" (Dökmen, 2009).

İlk dönem olan "çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkları bilmedikleri dönem" oral ve anal dönemi içeren dönemdir. Bu dönemde çocukların toplumsal cinsiyet ve cinsiyet tecrübeleri aynıdır. Dönemin başında çocuk, annesinin kendisinden ayrı olmadığını, anne memesinin kendisine ait bir parça olduğunu düşünmektedir. Dönemin ikinci bölümünde, tuvaletin ne zaman ve nereye yapılacağı ile ilgili çatışmaların ve kontrollerin başladığı ifade edilmektedir. Çocukların cinsiyet farklılıklarını anlamaya başladığı dönem olan ikinci dönem ise fallik dönemi de içine alan dönemdir. Bu dönemde anne-baba ile çocuk arasında çatışma başlamaktadır (Dökmen, 2009). Aynı zamanda çocukların, kadın ve erkek arasındaki farkı anlamaya, kendi cinsiyetini tanımlamaya başladıkları ifade edilmektedir (Kantoğlu, 2017). Üçüncü dönem olan ödüpal dönemde, erkek çocuklar, babalarını annelerine besledikleri

duygulara karşı bir rakip olarak görmektedir. Anneleri için babalarıyla rakip olan erkek çocuklar, babasının kendinden üstün olduğunu kavramakta ve babalarının kendilerini hadım edeceğinden korkarak annelerine olan yönelimlerinden vazgeçmektedir. Anneden vazgeçen çocuk babaya yönelerek kendisini babasıyla özdeşleştirmekte ve erkek kimliğinin farkına varmaktadır. Kız çocukları ise kendilerine babalarının penis vereceğini düşünerek babaya yönelmekte ancak bir süre sonra bu isteklerinden vazgeçerek babalarından çocuk sahibi olmayı beklemektedir. Babaya yönelen kız çocuk, annesi ile kendisini özdeşleştirerek babanın ilgisini çekmeye çalışmaktadır Böylelikle kız çocuklarında kadınsallık yolunda ilk adım atılmış olmaktadır (Giddens, 2012).

2.6.2 Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramının ilk öncülerinden biri Albert Bandura'dır. Ancak toplumsal cinsiyet rollerinin ya da cinsiyetleri birbirinden ayırma davranışlarının gelişiminin sosyal öğrenme yaklaşımına göre incelenmesinin özellikle Mischel tarafından yapıldığı belirtilmektedir (Lott ve Maluso, 1993; atk. Dökmen, 2009).

Sosyal öğrenme kuramına göre cinsiyet biyolojik anlamda kız ya da erkek olarak doğmanın bir sonucu değildir. Cinsiyet, farklılıkları öğrenme sonucunda gerçekleşmektedir. Bu kurama göre çocuğun önce cinsiyete göre farklılık gösteren davranış örüntülerini ayırt ettiği daha sonra bu öğrenme durumlarını yeni davranışlara genellediği ve en sonunda da davranışı gerçekleştirdiği ifade edilmektedir (Göl, 2011).

Sosyal öğrenme kuramına göre iki öğrenme süreci önemlidir: Edimsel koşullanma, model alma ve taklit (Bandura, 1971). Edimsel koşullanmaya göre, ödüllendirilen ya da olumlu sonuçlanan bir davranışın ileride tekrarlanma olasılığı artmaktadır. Davranışların ödüllendirilerek pekiştirilmesi en kolay öğrenme yolu olarak görülmektedir (Abbort, 1983; akt. Menekşe, 2019). Buna göre, cinsiyete uygun davranışlar ödüllendirilmekte, uygun olmayan davranışlar cezalandırılmaktadır. Ödüllendirilen davranış tekrarlanırken, cezalandırılan davranış tekrar edilmemektedir (Dökmen, 2009). Bu kurama göre anne, bulaşık yıkayan kızını övdüğünde kızını ileride bulaşık yıkama davranışını sürdürmektedir. Bir baba, düşen bir çocuğuna ağladığı için azarlayıcı bir şekilde “erkekler ağlamaz!” diye çıkışırsa çocuk, ileride böyle bir durumda ağlama davranışı göstermekten kaçınabilmektedir (Doyle, 1997; akt. Şıvgın, 2015). Model alma ve taklitte ise çocuk tarafından anne, baba, kardeş, öğretmen, televizyondaki beğenilen bir karakter, arkadaş vb. gibi çocuğun gözlemiş olduğu

bir rol model alınmakta ve bu modelleri davranışa dönüştürülerek taklit etmektedir. Sosyal öğrenme için en önemli şey çocuğun kendi cinsiyetinden kişiyi rol model olarak taklit etmesidir (Keleş, 2008). Genelde kız çocukları, anne ve kadın figürlerini, erkek çocuklar ise baba ve erkek figürlerini model almakta ve taklit etmektedir. Çocuklar, gözlemlediği davranışın ödül ya da ceza alma durumuna göre o kişiyi model almakta ve davranışı taklit etmektedir. Gözleyerek öğrenme olarak adlandırılan bu sürecin, çocuğun modelin ödül aldığı davranışını taklit etmesi, ceza aldığı davranışını ise taklit etmemesi biçiminde gerçekleştiği ifade edilmektedir (Dökmen, 2009).

2.6.3 Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel Gelişim kuramına göre çocukların cinsel kimliği 6 yaşından sonra oluşmaktadır. Çocukların yaşları arttıkça cinsiyetleri ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmaktadır (Kimmel, 2000).

Çocuklar öncelikle cinsiyetlerinin farkına varmaya ve cinsiyetler arasındaki farklılıkları anlamaya başlamaktadır. İnsanları kadın ve erkek olarak kategorileştirirken hangi nesnelere kadına, hangi nesnelere erkeğe ait olduğunu keşfetmektedir. Bu süreçte çocuk, kendini özdeşleştirdiği cinsiyeti keşfederek o cinsiyete uygun davranmaya başlamaktadır (Baran, 1995). Bu kurama göre çocuğun cinsiyet davranışlarını şekillendiren şey toplum ya da aile değil çocuğun kendisi olarak görülmektedir. Öğrenme sürecinde aile ya da toplum çocuğa teşvikte bulunmamaktadır, çünkü çevre çocuğu değil, çocuk çevreyi etkilemektedir. Çocuk önce kendi cinsiyet kimliğini tanımakta daha sonra çevresindeki kişilerin cinsiyet kimliklerini tanımaktadır. Dolayısıyla çocuğun bu süreçte sosyalleşerek kendi cinsiyet rolünü ortaya koyduğu ifade edilmektedir (Helgeson, 2012).

Bu kurama göre, davranışların cinsiyet rolüne göre farklılaşması, yaşamın ilk dönemleri olan 3 ile 7 yaş arasında ortaya çıkmaktadır. Kohlberg, çocuğun cinsiyet kavramını anlayabilmesi için üç aşamayı tamamlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunlar cinsiyet etiketleme dönemi, cinsiyetin kararlılığı dönemi ve cinsiyetin değişmezliği dönemi olarak belirtilmektedir (Baran, 1995).

2-3,5 yaşları arasında gözlenen “*cinsiyeti etiketleme döneminde*”, çocuklar yavaş yavaş erkek ya da kadın cinsiyetinden birine ait olduğunu anlamaya başlamaktadır. Ancak başkalarının cinsiyetlerini her zaman doğru olarak bilememektedir. Bu dönemde çocukların,

cinsiyetin kalıcı ve değişmez olduğunu henüz kavrayamadıkları söylenmiştir (Dökmen, 2006).

3,5-4,5 yaşları arasındaki “*cinsiyetin kararlılığı döneminde*” çocuklar, kişinin cinsiyetinin sürekliliğini anlamaya başlamaktadır. Kız ya da erkek ilerleyen yaşlarda aynı cinsiyette kalacağını bilmektedir. Ancak fiziksel özellikler çocukların düşüncelerini değiştirebilmektedir. Saçı uzun olan bir kızın, saçını kestirdiği zaman erkeğe dönüşeceğini düşünmektedirler (Yelken, 1996).

4,5-7 yaşları arasında gözlemlenen “*cinsiyetin değişmezliği döneminde*” ise çocuklar cinsiyetin değişmez olduğunu kavramakta, fiziksel görünüş ne olursa olsun cinsiyetin aynı kalacağını anlamaktadırlar. Bu dönemde çocukların, cinsiyetlerine özgü tercihler, beğeniler ve etkinlikler geliştirdiği ve bunu cinsiyetiyle tutarlı olduğu için yaptığı ifade edilmektedir (Dökmen, 2006).

Bu kurama göre, çocukların kendi cinsel kimliklerini fark ederek çevresindeki kişilerle cinsel kimliğini karşılaştırdığı ve değerlendirmelerde bulunduğu belirtilmektedir. Ancak okul öncesi dönem çocuğunun deneyimleri sınırlı olduğu için çocuğun, erkek ve kadın cinsiyetini öğrenebilmek adına cinsiyetlere özgü belli davranışlar belirlemeye başladığı ve cinsiyetlerle ilgili kalıpyargılarını oluşturduğu söylenmektedir (Özdemir, 2006).

2.6.4 Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Piaget, bebek ya da çocuğun dünyaya ilişkin bir algı oluşturmaya çalışırken, gelişmekte olan beynin şemalar yarattığını söylemiştir. Şema, örgütlenmiş davranış ya da düşünce örüntüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Piaget'e göre fiziksel şemalar bebekliğe özgü iken, zihinsel şemalar çocukluk döneminde gelişmektedir. Çocukların şemaları kullanırken iki kavramdan biri olan özümleme ile var olan şemalarını kullanarak durumu anlamlandırdıkları ya da ikinci kavram olan uyumsama ile yeni bilgi ya da yaşantıları var olan şemalara uyarlamaya çalıştıkları belirtilmektedir (Santrock, 2012).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre, çocuğun kadınsı ve erkeksi özellikleri tanıması ile beraber çocuk, cinsiyeti ayırtmaya başlamakta aynı zamanda çevrenin de yardımıyla erkeksi ve kadınsı özellikleri tanıyarak bunlara ilişkin bilgiyi kodlama ve organize etmeye hazır hale gelmektedir. Bu hazır olmayla beraber cinsiyeti ayırtmayı, bunlara ilişkin şemaların kullanılmasıyla gerçekleştirmektedir. Toplumsal cinsiyet şeması, çocuğun kadın ve

erkek arasındaki ayrımı yapabilmesi, kendi cinsiyetini tanıyabilmesi ve iki cinsiyetin de bazı değişmezliklere sahip olduğunu fark etmesi ile başlamaktadır. Piaget'e göre çocuk, önce ilkel bir cinsiyet şeması geliştirmekte ve yaşadığı tecrübelerle onu özümsemektedir. Şemanın şekillenmesiyle beraber çocuğun, kendi cinsiyetinden olan oyun arkadaşlarını ve cinsiyete bağlı kalıpyargısal aktiviteleri tercih ettiği ifade edilmektedir (Dworetzky, 1990; Bee, 1992; akt. Baran, 1995).

Bu kurama göre çocuklar, okul öncesi dönemde önce cinsiyete ait etkinlikler ve davranışlar hakkında belli başlı farklılıkları öğrenmektedir. 4-6 yaşları arasında çocuklar, kendi cinsiyetine bağlı olarak neleri sevip neleri sevmeyeceği, hangi aktivitelere katılıp katılmayacağı, nasıl konuşacağı, ne ile oynayacağı ile ilgili daha detaylı bilgiye sahip olmaktadır. 8-10 yaşlarında ise çocukların karşı cins hakkında daha karmaşık bilgilere sahip oldukları belirtilmektedir (Dworetzky, 1990; Bee, 1992; akt. Baran, 1995).

2.7 Toplumun Kadın ve Erkek Rollerine İlişkin Algısı

Tarih boyunca pek çok değişkeninin toplumsal cinsiyet rollerini etkilediği görülmektedir. Zaman, yer, sınıf ve ırkların yanı sıra toplumların siyasi ve ekonomik durumlarının toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde belirleyici olduğu belirtilmektedir (Erzeybek, 2015).

İlkel toplumlarda, göçebe yaşam tarzında insanların, avcılık ve toplayıcılıkla yaşamlarını sürdürdükleri belirtilmektedir. Toplayıcı toplumda, kadın- erkek ve yaşlı- genç biyolojik farklılaşması dışında hiçbir farklılık gözlemlenmemektedir. Kadınların, çocukların bakımı ve korunmasını üstlendiği, erkeklerin ise buldukları topluluğu korumakla görevli oldukları ifade edilmektedir. Toplulukta, erkeğin kadına göre hafif bir statü üstünlüğünün olmasının sebebinin erkeklerin fiziksel güçleri ve irilikleri olarak belirtilmektedir. Onun dışında toplayıcılık işlerinde tüm topluluğun beraber çaba gösterdiği ve hiçbir statü farklılığının olmadığı açıklanmaktadır. Toplayıcı toplumdan avcılık toplumuna geçildiğinde ise erkeğin fiziksel güç ve silah yapmadaki uzmanlığının toplumu yeni bir aşamaya "avcılık-toplayıcılık" dönemine geçirdiği belirtilmektedir. Kadınlar toplayıcı olarak üretime ve ekonomiye katkıda bulunmaya devam ederken erkekler, avcılık sayesinde toplumda ön plana çıkmaya başlamıştır. Ancak kadın ve erkek toplumda eşit görülmektedir. Çünkü her iki cinsinde topluma önemli katkıları olmaktadır. Kadının toplayıcılık ile daha çok ilgili

olmasının onun bitkiler ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla kadınlar, verimli tahıl tanelerini saptayarak tohumları sulamış ve böylelikle ekip biçmeye dayalı ilk adımın atılmış olduğu belirtilmektedir. Ekip biçimle beraber yerleşik düzene geçişin başladığı açıklanmaktadır (Şenel, 1982).

Yerleşik düzene geçilmesiyle beraber toplumların siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Yerleşim merkezlerinin kurulmasının ardından ticaret başlamıştır. Tarım faaliyetlerinin gelişiminin yanı sıra madencilik ve balıkçılık gibi yeni iş kolları ortaya çıkmıştır. İnsanların birbirlerine karşı olan üstünlük mücadelesi savaflara neden olmuştur. İşte bu noktada fiziksel güç üstünlük kazanmaya başlarken kadın ve erkeğin önce aile içindeki daha sonra toplumdaki rollerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu gelişmeler kadını ikinci plana atarken erkeğin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Erkekler, çobanlık, toplayıcılık, madencilik, askerlik ve üretim araçlarının yapımı gibi güç gerektiren işlere yönelirken; kadınlar, yemek, temizlik, dikiş- nakış, çocuk bakımı gibi ev işlerine yönelmiş ve aktif üretim sürecinden uzaklaşmıştır. Bu değişikliklerle beraber ataerkil aile yapısının ortaya çıktığı belirtilmiştir (Tanilli, 2006; akt. Çelik, 2008).

Yılların ilerlemesiyle beraber nüfusun artması, köylerin yerini kentlerin alması ve özel mülkiyetin ortaya çıkması toplumsal düzende yeni dönemlerin başlamasına ve ataerkil aile yapısının daha da güçlenmesine neden olmuştur. Bu dönemlerden biri olan feodal dönemde kadınlar, eğitim görme haklarını, hukuki haklarını ve mesleklerini giderek kaybetmeye başlamışlardır. Feodal dönemden Rönesans'a geçişte kadınlar, yine gelişmelerin dışında tutulmaya devam edilmiştir. Kadınların, aile içindeki annelik ve eş görevlerini devam ettirerek dışarıdaki işlerden uzaklaştırıldığı ifade edilmiştir (Akalin, 2002).

19.yüzyıla gelindiğinde ise kadının toplumsal konumu belirginleşmiştir. Ev işleriyle ilgilenmenin kadının görevi olduğu kesinlik kazanmıştır. Kadınlar artık evde kalarak türün devamını sağlamakla yükümlü hale gelmiştir. Tüm bu gelişmelerin, kadının toplum içindeki rolünün ev işleri yapmak, çocuğa bakmak, kocasına iyi bir eş olmak fikrini olması gereken bir olgu haline getirdiği; erkeğin de dışarıda çalışan, evine para getiren bir role sahip olduğu fikrini desteklediği belirtilmektedir (Akalin, 2002).

Tarihsel süreçte de görüldüğü gibi toplumun işleyişine bağlı olarak bireylere her iki cinsin sahip olması gereken özellikler benimsetilmektedir. Cinsiyete dayalı norm ve

değerlerin kadın ve erkek arasındaki farklılığı belirginleştirerek kadın ve erkeğin toplumsal rollerini de belirlediği ifade edilmektedir (Sezgin, 2015).

Toplumsallaşma süreci içinde, cinsiyete dayalı farklılıklar doğumla başlayıp ölünceye kadar devam etmektedir. Bu süreçte birey, cinsiyete dayalı farklılıkları toplum içinde yaşarken öğrenmekte ve bunu kendi hayatının bir parçası haline getirmektedir. Kadının ve erkeğin, toplum içinde algılanış biçiminin yaşadığı toplumla paralel olarak ilerlediği ve buna bağlı olarak da toplumun getirdiği farklılıkları göz önüne alarak tercihlerini yaptığı belirtilmektedir (Özçatal,2011).

Erkek ve kadının sahip olduğu düşünülen bir takım özellikler, bireylerin toplum içindeki yerini belirlemede en önemli etkenlerdendir. Kadının sıcak, sevecen, cana yakın olarak görülmesi; hemşirelik, çocuk bakımı gibi işlerde rol almasına ve etkileyici bir rol üstlenmesine, sosyal işlerde daha aktif katılım sağlamasına olanak vermektedir. Erkeğin ise baskın, saldırgan olarak görülmesi sosyal yaşamda liderlik gibi vasıflarda yer almasını sağlamaktadır. Kadın ve erkeğin sahip olduğu özelliklerin, toplum tarafından algılanış biçiminin, toplumda nasıl bir rol alması gerektiğinin belirleyicisi olduğu belirtilmektedir (Hesselbart, 1981).

Cinsiyete dayalı işbölümü kadının ev içindeki işleri, erkeğin ise ev dışındaki işleri yapmasını gerekli kılmaktadır. Günümüz toplumlarında kadınlar, ev dışı işlerde çalışmakta ancak ev içi işleri de yapmaya devam etmektedir. Ekonomik bağımsızlığını kazanmış olmakla birlikte kadın yemek yapma, çocuk bakma, ev temizliği gibi işleri üstlenmektedir. Erkekler ise ev dışı işlerini yapmakta, eve para getirmektedir. Bazı istisnalar dışında hem kadın hem de erkeklerin toplum için “uygun” olan tüm rollerini yerine getirdikleri belirtilmektedir (Özçatal,2011).

2.8 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algının Oluşmasında Etkili Olan Bazı Etmenler

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algının oluşmasında etkili olan bazı etmenler vardır. Bu kısımda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıyı etkileyen aile, okul ve arkadaş grupları, kardeş, aile tipi ve çalışma hayatından bahsedilecektir.

2.8.1 Aile

Aile, bireyin tutum ve değerlerinin oluşmasında en etkili ve birincil kurum olarak yer almaktadır. Kişilik gelişimi ailede başlamakta, toplumsal norm ve değerler burada öğrenilmektedir. Aile bir şeyleri öğretmek, rehber olarak, çocuğun yanlış davranışlarını doğru yönde düzelterek ve kendi davranışlarının içerisinde çocuğu katarak toplumsallaşmasına katkı sağlamaktadır (Tezcan,1999). Çocuk ilk olarak ailede sosyalleşmektedir. Aile içinde kurduğu ilişkiler çocuğun sosyal kimliğinin kazanılmasında ve sosyalleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Böylece birey, sosyalleşme ile birlikte cinsiyetine ait özellikleri ve rolleri ailede kazanmaktadır. Dolayısıyla ailenin, çocuğun toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde etkin rol oynadığı belirtilmektedir (Başçı, 2016).

Çocuklar kadın ya da erkek cinsiyetine uygun davranmayı, kadın ve erkeğin aile içindeki rol ve sorumluluklarını, kadının ve erkeğin karşı cins ile ilişkisini ilk önce ve en etkili şekilde ailesinde öğrenmektedir. Çocuğun cinsel kimliğini benimsemesi anne ve baba ile kurduğu ilişkiye bağlıdır çünkü çocuklar okul öncesi dönemde anne ve babalarını model olarak büyümektedir (Yelken, 1996). Aile içinde çocuklar hemcinslerinin davranışlarını daha fazla dikkate almaktadır. Kız çocukları annelerin rollerini, davranışlarını ve giyim tarzını model alırken; erkek çocuklar, babaların rollerini, davranışlarını model almaktadır. Bu yolla anne ve babada yer alan toplumsal cinsiyet rollerinin, aile ortamında çocuğa aktarıldığı ifade edilmektedir (Sabuncuoğlu, 2006).

Aile, bebek doğmadan cinsiyetine bağlı olarak bazı kararlar almaktadır. Erkek çocuk için mavi renk kıyafetler; kız çocuk için pembe kıyafetler seçilmektedir. Sadece aile bireyleri değil, aile çevresinde yer alan herkes çocuğun cinsiyetini bir an önce öğrenme ve bu yönde hediyeler, kıyafetler ve eşyalar seçme yoluna girmektedir. Kız çocukları için “Nazlı, Melek vs.”, erkek çocuklar için “Mert, Aslan vs.” gibi isimler koyularak cinsiyet farklılığı belirleyici hale gelmektedir. Anne ve babalar, daha bebeklikten itibaren erkek ve kız çocuklarına farklı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Anneler kız çocukları ile daha fazla ilgilenirken ve tensel temasta bulunurken; erkek çocukları ile bu temastan kaçınmakta ve böylelikle çocuklarının daha özerk ve bağımsız olmalarını desteklemektedir. Yine kız ve erkek çocuklarına yöneltilen hitap şekilleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Örneğin; sporda başarılı olan bir erkek çocuk “afetin, aslan oğlum” diyerek takdir edilmektedir. Ancak aynı çocuk ağladığında “ erkek adam ağlamaz” diyerek sert bir şekilde çıkışılmaktadır. Kız çocukları elbise, etek vs. giydikleri ve kılık kıyafetlerine dikkat ettikleri zaman takdir edilirken üstü başı çamurlu bir

şekilde eve geldiklerinde “ erkek gibi her yerin çamur, sana hiç yakışmıyor” denilerek bu durumun sadece erkek çocuklarına özgü olduğu ifade edilmektedir. (Sabuncuoğlu, 2006). Anne ve babalar, ev içinde çocuklarına cinsiyetlerine göre sorumluluklar vermektedir. Fiziksel güç gerektiren işleri erkek çocuklarının yapmasını, mutfak ile ilgili işleri kız çocuklarının yapmasını istemektedir. Evlilik çağındaki kız çocukları için daha fazla endişe duymakta çünkü kız çocukları için “evde kaldı” ibaresinin kullanılmasının utanç verici olduğu düşünülmektedir. Erkek çocuklarının eve hangi saatlerde girip çıktığına dikkat edilmemekte ancak aynı durum kız çocukları için söz konusu olmamaktadır. Kız çocuklarının erkek çocuklara göre aile içinde çok daha denetimli yetiştiği belirtilmektedir (Coşgun, 2002).

Anne ve babanın toplumsal yaşantıda edinmiş olduğu roller, çocukların cinsiyete özgü rolleri edinmesine katkı sağlayabilmektedir. Annenin yerinin evi olması, iş hayatında aktif olarak yer alamaması, ev işlerinden sorumlu olması, çocuk bakımını üstlenmesi, eşine yemek yapması vs. gibi durumlar çocuğun kadın rolüne ilişkin bir algı oluşturmaya neden olabilmektedir. Babanın iş yaşantısında aktif katılım göstermesi, evini geçindirmesi, karar verici konumda olması erkek rolünün kadına göre daha ön planda olmasına neden olabilmektedir. Çocukların aile içinde, çok farklı şekillerde kadın ve erkeğe ait cinsiyet rollerini edindikleri ve bunu toplumsal yaşantılarına aktardıkları belirtilmektedir (Alisbah Tuskan, 2012).

2.8.2 Okul ve Arkadaş Grupları

Eğitim, kişiliğin gelişimini temel alan, bireyi yetişkin yaşamına hazırlayan, bireye yaşam için gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı hedefleyen bir süreçtir. Okul çağına kadar çocuğun davranışlarında aile ve aile çevresi etkili olurken okula başlamasıyla beraber arkadaşlar, öğretmenler ve okul çevresi etkili olmaya başlamaktadır (Tezcan, 1999).

Okul döneminde birey üzerinde etkili olan en önemli kişilerden biri öğretmendir. Öğretmen, çocuğa toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını aktaran kişilerden biridir. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan “Eğitim Çıktılarında Cinsiyet Farklılıkları” raporunda öğretmenler, öğrencilere karşı eşit davrandıklarını ifade etmişlerdir. Ancak durumun öğretmenlerin ifade ettiği şekilde olmadığı belirtilmiştir. Öğretmenler tarafından sınıf içinde ve okul ortamında kız çocuklarında “pasiflik ve uyum sağlama” davranışları desteklenirken; erkek çocuklarda “bağımsız olma ve bireysellik” davranışlarının desteklendiği belirlenmiştir.

Yine erkek çocukların yaramaz olmasına göz yumulduğu çünkü bunun doğal bir süreç olduğu ifade edilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2010).

Okulda öğretmenlerin yanı sıra ders kitapları ve ders içerikleri de toplumsal cinsiyeti yansıtan bir yöne sahiptir. Fen, matematik gibi derslerin erkek öğrenciler tarafından; dil, edebiyat gibi derslerin ise kız öğrenciler tarafından daha çok tercih edilmesi çocukların “kızların ve erkeklerin yapması gerekenler ya da kızlara ve erkeklere uyan dersler” düşüncesi ile hareket ettiğini göstermektedir (Avrupa Komisyonu, 2010). Ders kitaplarında erkek etkili, kadın edilgen olarak konumlandırılmaktadır. Kadınlar evde yemek ve temizlik yapan konumda iken; erkek dışarıda çalışan kişi konumunda ele alınmaktadır. Erkekler kitaplarda fırıncı, marangoz, mühendis ve polis gibi meslekleri temsil ederken; kadınlar, öğretmen, hemşire, terzi gibi meslekleri temsil etmektedir. Ders kitaplarında emek gerektiren işler kadının sorumluluğunda görülmektedir. Ev içinde en büyük sorumluluk anneye verilmektedir. Daha sonra baba ve çocuk sorumluluk almaktadır. Babanın, anneye yardım eden konumda olduğu ancak genellikle işi gerçekleştiren konumda olmadığı ifade edilmektedir (Gümüsoğlu, 2008).

Okul ortamında çocuğun toplumsal cinsiyet kavramının pekişmesine yardımcı olan bir diğer unsur arkadaş gruplarıdır. Ailede kurulan toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal çevrede pekişmeye devam etmektedir. Arkadaşların birbirlerine kadınsı ve erkeksi davranışları öğrettikleri belirtilmektedir. Kız ve erkek çocuklarının beraber oynadığı oyunlarda kızların genellikle anne rolünü üstlendikleri erkeklerin baba rolünü üstlendikleri görülmektedir. Yine oyunlarda kızların beceriksizliği ile alay edilirken erkeklerin güçlü oluşu söz konusudur. Erkek oyunları daha rekabetçi ve kurallı iken; kızların oyunları daha az rekabeti içeren ve düzenli oyunlardan oluşmaktadır. Erkeklerin arkadaşlık ilişkilerinin daha yüzeysel ve daha çok arkadaşı içerdiği belirtilmektedir. Kızların ise daha samimi ve içten ilişkiler kurarak belli sayıda arkadaşına sahip olmayı tercih ettikleri ifade edilmektedir (Yogev, 2006).

2.8.3 Kardeş

Çocukların cinsiyet rolleri ile ilgili algısının oluşmasında etkili olan etmenlerden biri de kardeşlerdir. Anne ve baba kardeşlere farklı davranmakta, çocukları büyük- küçük kardeş, erkek ya da kız evlat olarak ayırmaktadır. Ebeveynler özellikle ilk çocuklarında daha titiz davranmakta ve daha çok toplumsal değer ve yargıları gözetmektedir. Dolayısıyla büyük çocuklar bu değer ve yargılarla büyümektedir. Küçük çocuklar da ise ebeveynler daha esnek

ve özerk davranmaktadır. Ancak küçük çocuklar, büyük kardeşlerinin davranışlarını rol model olarak büyümekte ve cinsiyetine özgü davranışları kazanma sürecinde büyük kardeşler etkili olmaktadır (Coşgun, 2002). Rust, Golombok, Hines, Jonston ve Golding (2000) abisi olan 500 kız ve 561 erkek, ablası olan 527 kız ve 582 erkek ve tek çocuk olan 1665 kız ve 1707 erkek ile yaptığı çalışmasında büyük kardeşlerin kendilerinden 3 yaş küçük kız ve erkek kardeşlerinin cinsiyet rolü gelişimlerini etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda kardeşi olmayan çocukların, aynı cinsiyetten kardeşi olanlara çocuklara göre daha az, farklı cinsiyetten kardeşi olan çocuklara göre ise daha fazla kalıpyargısal olduklarını belirtmiştir. McHale, Kim, Whiteman ve Crouter (2004) 103 kız, 97 erkek ile yaptığı çalışmasında, karşı cinsten kardeşe sahip olan çocukların daha az kalıpyargısal etkinliklerde bulunduğunu ve büyük kardeşlerin cinsiyet kalıpyargılarının küçük kardeşler üzerinde etkili olabileceğini bulgulamıştır. Dolayısıyla büyük kardeşlerin küçük kardeşleri etkilediği ve kardeşlerin cinsiyeti aynı ise küçük kardeşlerin daha kalıpyargısal davranışlarda bulunduğu, farklı ise daha az kalıpyargısal davranışlarda bulunduğu ifade edilmektedir (Yağan Güder ve Güler Yıldız, 2016).

2.8.4 Aile Tipi

Aile, toplumun siyasal, sosyal ve kültürel yapısına etki ederken aynı zamanda tüm bu yapılardan da etkilenmekte ve kendini bu değişikliklere uyarlamaktadır. Bunun içindir ki aile yapısı, avcı-toplayıcı toplum yapısından günümüz sanayi toplumuna kadar varlığını sürdürebilmiş ve değişikliklere ayak uydurabilmiştir. Toplumsal yapının değişimiyle beraber iş hayatındaki kadın ve erkek rolleri değişmiş, aile içindeki anne ve babanın erkek ve kadın olarak rolleri de değişiklik göstermiştir. Tarım toplumunda kadının, çocuk bakan, yemek yapan, ev işleriyle ilgilenen durumdan sanayi toplumunda, çalışan, para kazanan bir pozisyona geldiği açıklanmaktadır. Sadece erkeğin eve kazanç sağlaması yeterli olmamakla beraber artık kadının da eve destek olmaya başladığı belirtilmektedir. Kazançların artmasıyla beraber artık tüm aile fertlerinin beraber yaşadığı geniş ailelere olan ihtiyacın azaldığı, anne-baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısının yaygınlaştığı ifade edilmektedir (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2013).

Geleneksel aile yapısında sorumlulukların, cinsiyete göre belirlendiği ortaya koyulmaktadır. Erkeklerin, bahçe işleri, tamir gibi işleri yaptığı; kadınların, ev temizliği, çocuk bakımı, yemek pişirme gibi işlerle uğraştığı söylenmektedir. Dolayısıyla anne ve

babanın aile içinde almış olduğu rol ve sorumluluklar, çocuğun ev içinde alacağı sorumlulukların belirlenmesinde önemli bir unsur olabilmektedir. Ev içinde geleneksel cinsiyet rolleri belirlenmişse kız çocuklarının ev içi faaliyetleri yaptığı, erkek çocukların ise ev dışı faaliyetleri gerçekleştirdiği belirtilmektedir (Şafak, Çopur ve Özkan, 2006).

Anne-baba ve çocuklardan oluşan aile yapısı olan çekirdek aile, kent ailesi olarak görülmektedir (Taylan, 2009). Çekirdek aile yapısında geleneksel görev dağılımının değişerek yerini eşitlikçi bir dağılıma bıraktığı açıklanmaktadır. Ev işleri, çocuk bakma gibi sadece kadına ait olduğu düşünülen rollerin, kadın ve erkek arasında paylaşıldığı ifade edilmektedir. Buna bağlı olarak aile içi ilişkiler demokratikleşerek kadın ve erkek cinsiyet rollerinde paylaşmaya dayalı ilişkiler ortaya çıkabilmektedir. Ekonomik gelişmelerin rol paylaşımını zorunlu kıldığı ancak para kazanma konusunda gözlenen değişimin ev içi rollerde gözlenen değişim kadar hızlı olmadığı belirtilmektedir (Günay ve Bener, 2011).

Aile, değerlerin diğer kuşaklara aktarılmasında, toplum ve bireyler arasındaki ilişkilerin biçimlenmesinde önemli rol oynayabilmektedir. Dolayısıyla aileyi oluşturan bireylerin bulunduğu aile tipine göre davranışlar sergilemesinin, çocuğun ileride bu yönde davranışlar sergilemesi açısından bir kaynak oluşturabileceği ifade edilmektedir (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2013).

2.8.5 Çalışma Hayatı

Kadın ve erkeğin cinsiyetlerine bağlı olarak farklı meslek alanlarında ve farklı statülerde çalıştıkları görülmektedir. Kadınlar, düşük statülü ve ücretli işlerde, belli meslek kollarında çalışırken erkeklerin daha yüksek statülü ve ücretli işlerde çalıştığı belirtilmektedir. Bazı mesleklerin sadece erkek veya kadın mesleği olarak görüldüğü ifade edilmektedir. Kadınlar her ne kadar iş hayatına atılmış olsa da ev içi iş yükü hala kadının üzerinde olabilmektedir (Özçatal, 2011). Bilim, siyaset gibi alanlarda kadın sayısının düşük olduğu görülmektedir. Aynı şekilde öğretmenlik, hemşire, sekreterlik mesleklerinde de erkeklerin sayısının az olduğu bilinmektedir (Johnson, 2005). Öğretmenlik mesleği kadın için en uygun meslek olarak görülebilmektedir çünkü belli saatleri, tatili vardır ve kadın rolünün getirmiş olduğu görevleri aksatmamaktadır. Kadına uygun görülen meslekler diğer rollerini de aksatmayacak şekilde seçilebilmektedir. Dolayısıyla erkeklerin sadece çalışma hayatının sorumluluklarını yerine getirdiği, kadınların ise hem çalışma yaşantısı hem de ev içi

sorumluluklarını yerine getirmek durumunda bırakıldığı ifade edilmektedir. Toplumun kadın ve erkeğin çalışma yaşamı ile ilgili sahip olduğu kalıpyargılar, aile yaşantısı içinde çocuklara aktarılabilir (Cengiz, 2013). İyi bir eğitim seviyesi ve iş hayatına sahip olan ebeveynler çocuklarına ev içinde farklı bir rol sunabilmektedir. Çocuk annenin de çalıştığını, görevinin sadece ev içi işleri yapmak, çocuğa bakmak olmadığını görebilmektedir. Bunun da çocuğun cinsiyet rollerine ilişkin bakış açısını zenginleştirdiği belirtilmektedir (Eser, 2009).

2.9 Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde toplumsal cinsiyet ile ilgili Türkiye’de ve yurtdışında yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.9.1 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Özdemir (2006) yapmış olduğu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarındaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıları incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği ile 5-6 yaş arası 120 çocuktan toplanmıştır. Cinsiyet kalıpyargıları üzerinde yaş ve cinsiyet değişkenleri incelendiğinde ikisi arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Yaş ve cinsiyet değişkenlerinin birbirine bağlı olduğu belirlenmiştir. Yaş arttıkça cinsiyet kalıpyargıları artmakta ancak cinsiyet tek başına cinsiyet kalıpyargıları üzerinde bir farklılığa neden olmamaktadır.

Vatandaş (2007), toplumsal cinsiyet rollerinin algılanışı konulu yapmış olduğu nicel çalışmada, Türk insanının, toplumsal cinsiyet anlamında sahip olduğu düşünce ve tutumların neler olduğu, bu düşünce ve tutumların cinsiyet rollerini nasıl şekillendirdiğini ve cinsiyetin kişilerin ayrışması temelinde nasıl yansımaları olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sebep- sonuç ilişkisi yönünden *nasıl* sorusuna cevap verecek tespitlerde bulunmaktadır. Türkiye’nin 41 ilinden araştırma verileri anket yoluyla toplanarak 15 yaş ve üzeri 3454 kişiye uygulanmıştır. Sonuç olarak, doğan her birey sahip olduğu cinsiyetin getirmiş olduğu toplumsal cinsiyet özelliklerine sahip olmaktadır. Kız çocuklarının daha pasif yetiştirildiği, erkek çocuklarına göre daha az eğitimden yararlandığı görülmüştür. Okullarda ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin belirginleştirildiği ifade edilmiştir.

Özkan (2009) çalışmasında, okulöncesi 5-6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının farklı değişkenler açısından incelenmesini amaçlamıştır. Çocukların

cinsiyet kalıpyargılarını ölçmek amacıyla Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği, anne babaların cinsiyet rolü algılarını ölçmek için de BEM Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 245 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıları ile annenin cinsiyet rolü algısında anlamlı fark çıkmıştır. Aynı zamanda yine çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının yaşadığı ile göre farklılaştığı belirlenmiştir. Çocuğun yaşının, cinsiyetinin, aile yapısının, kardeş sayısının, anne çalışma durumunun ve baba cinsiyet rolü algısının çocuğun cinsiyet kalıpyargılarında farklılaşmaya neden olmadığı belirlenmiştir.

Aydilek Çiftçi (2011) araştırmasında, anne- babaların ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algısı ile 60-72 aylık çocukların akranları ile olan ilişkileri ve oyuncak tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini anne, baba ve öğretmenden oluşan toplamda 117 katılımcı ve 61 çocuk oluşturmuştur. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algısı, Cinsiyet Roller Davranış Ölçeği; çocukların verileri ise bireysel ve grup gözlemleri yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda babaların erillik cinsiyet rol algısının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı, annelerin dişilik rol algısının ise sosyo ekonomik düzeye göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında erkek ve kız çocuklarının farklı etkinlikleri tercih ettikleri ve bu etkinliklerde geçirdikleri zamanın farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin erillik dişilik rol algısı ile çocukların oyun- oyuncak tercihleri ve akran etkileşimi gibi etkinlikler arasında anlamlı farklılıkların bulunması da elde edilen bulgular arasındadır.

Ünlü (2012) yaptığı çalışmada, bazı değişkenlere göre okul öncesi çocukların cinsiyet rolü davranışlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu dört- altı yaş arası 527 çocuk oluşturmuştur. Çocukların cinsiyet rolü davranışlarını incelemek amacıyla okul öncesi etkinlik envanteri kullanılmıştır. Araştırmada kızların erkeklere oranla cinsiyet rolü davranışı anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur. Kızların yaşına göre evcilik oyunu, spor ve top oyunu, tırmanma oyunları, taşıtlarla oyun ve bebeklerle oyun gibi etkinlik tercihlerinde ve kişisel tercihlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırmada diğer değişkenleri oluşturan, çocukların kurumda buldukları süre, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve anne çalışma durumunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kılıç, Beyazova, Akbaş, Zara ve Serhatlı (2014) yapmış oldukları çalışmada, çocukların toplumsal cinsiyet algılarını ve algıların desteklediği cinsiyetçi kalıpyargıları

ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada 7-15 yaş arası 66 çocukla görüşülerek veriler toplanmıştır. Görüşme sonuçları BEM Cinsiyet Rolü Envanterinden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kızların toplumsal cinsiyet algısının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Yaş büyüdükçe kadın ve erkeğe biçilen değer arasındaki farkın arttığı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların, toplumsal işbölümü içinde kadın ve erkeğin yaptıkları işleri cinsiyetlerine göre ayırdıkları da bulgular arasındadır. Aynı zamanda cinsiyet algısının yaşa göre değişiklik gösterdiği, erkeklerin kadınlardan daha değerli görüldüğü ve her iki cinsiyetin de erkek olmanın zor olduğunu ifade ettiği belirtilmiştir.

Yağan Güder (2014) araştırmasında, okul öncesi dönemdeki çocukların ve annelerinin toplumsal cinsiyet algısı ve aile yapısının çocukların toplumsal cinsiyet algısında sahip olduğu role odaklanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 5-6 yaşındaki 8 okul öncesi çocuk ve bunların anne ve anneanneleri oluşturmuştur. Çalışma verileri çocuklardan gözlem, görüşme ve etkinlik uygulamaları ile anne ve anneannelerden görüşme yoluyla toplanmıştır. Çocukların oyun, oyuncak, kıyafet ve renklerde toplumsal cinsiyete uygun tercihlerde bulunduğu belirlenmiştir. Çocukların ve annelerin kadın ve erkek özelliklerine ilişkin olarak kalıpyargısal düşüncelere sahip olduğu görülmüştür. Annelerin, çocukların oyun ve oyuncak tercihlerinde kalıpyargısal düşüncelere sahip olduğu, kızlarına, ev işlerine yardım etme konusunda daha fazla beklenti içinde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca ailenin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarındaki rolünün önemi vurgulanmıştır.

Şıvgın (2015) yaptığı çalışmada, cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin 60- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargısına etkisini incelemiştir. Çalışma grubunu 40' deney, 40'ı kontrol grubu olmak üzere 80 çocuk oluşturmuştur. Çalışma verileri Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme aracı ile toplanmıştır. Deney öncesi deney ve kontrol grubundaki çocukların benzer cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğu belirlenmiştir. Deney sonrası cinsiyet rolleri eğitim etkinlikleri uygulanan çocukların cinsiyet kalıpyargılarının kırıldığı görülmüştür. Aynı zamanda annesi çalışan çocukların annesi çalışmayan çocuklara göre daha çok cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğu belirtilmiştir. Araştırmacı bu durumu, çalışan annelerin öğrenim düzeylerinin düşük olması ya da çalıştıkları yerlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını destekliyor olabileceğinden kaynaklandığını ifade etmektedir.

Arabacıoğlu ve Kahraman (2017) yaptıkları araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma verileri, 54-66 ay arası toplamda 200 çocuk ve bu çocukların anne- babalarından toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre anne ve babaların toplumsal cinsiyet algıları ile çocukların cinsiyet kalıpyargıları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bu durumun, çocukların cinsiyet kalıpyargılarının sadece anne-babadan değil diğer çevresel faktörlerden de etkilenebileceğinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Menekşe (2019) yapmış olduğu çalışmasında, 3-6 yaş çocukların oyuncak tercihlerinin ve cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının ebeveynlerinin sahip olduğu toplumsal cinsiyet algısına göre farklılaşma durumunu ele almıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 50'si devlet, 50'si özel kuruma bağlı anaokulundan toplamda 100 çocuk ve anne-babaları oluşturmuştur. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu, Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların cinsiyet kalıpyargılarının anne ve babaların toplumsal cinsiyet algılarına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Çocukların oynadıkları oyuncakların ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algısına göre farklılaşmaya neden olmadığı bulgulanmıştır.

Peker (2019) çalışmasında, okul öncesi 3-6 yaş çocukları için yazılmış resimli hikâye kitaplarında cinsiyet tasvirlerini analiz etmeyi, yerli ve çeviri hikâye kitaplarında cinsiyet rolleri temsili açasından farklılığı analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırma için rastgele seçilen 60 kitabın yarısı çeviri diğer yarısı Türkçe yazılmış kitaplardır. Resimli hikâye kitapları, erkek kadın sayıları, ebeveyn rolleri, karakterlerin çalışma durumu, oyuncaklar, aksesuarlar, kadınların giyim tercihi, ana karakterlerin cinsiyeti gibi özellikler açasından incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre incelenen kitaplarda geleneksel cinsiyet rolleri hala yer almasına rağmen toplumsal cinsiyet kalıpyargılarından uzaklaşılarak eşitlikçi bir yaklaşım sergilendiği sonucuna varılmıştır.

2.9.2 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Albert ve Porter (1988) yaptıkları çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimde bilişsel gelişimin, sosyal gelişimin ve etkileşimli modellerin sosyolojik olarak incelenmesini amaçlamıştır. 4, 5 ve 6 yaşlarındaki toplamda 1264 çocuktan oluşan örnekleme çeşitli

değişkenlerin toplumsal cinsiyet rolü kalıpyargıları üzerindeki farklılaşma durumları incelenmiştir. Yaş, cinsiyet ve ırkın, çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çocukların yaşları arttıkça cinsiyet kalıpyargılarını, kadın ve erkek cinsiyetleriyle ilişkilendirdiği bulgular arasındadır. Ayrıca çocukların hemcinslerine karşı daha fazla kalıpyargısal davranışlar gösterdiği ve bunu en fazla 4 yaş çocuklarının yaptığı görülmüştür. Araştırmacı bu durumu cinsiyet şeması kuramıyla açıklayarak, bu yaştaki çocukların cinsiyet şemalarındaki seçiciliği kendi cinsiyetinden olan çocuklara karşı daha iyi uyguladığından kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Hem sosyal hem de bilişsel faktörleri içeren etkileşimli modelin verilerin açıklanmasında etkili olduğu ileri sürülmüştür.

Pomerleau, Bolduc, Malcuit ve Cossette (1990) yaptıkları çalışmada, yaşamın ilk iki yılındaki cinsiyet kalıpyargılarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. 5, 13 ve 25 aylık toplamda 120 çocuğun yaşadıkları fiziksel çevreler karşılaştırılmıştır. Oyuncakların çeşitleri, kıyafetlerin renk ve çeşitleri ile odalarında kullanılan renk ve motifler gözlemci tarafından incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, erkek çocukların daha fazla spor malzemeleri, alet ve büyük- küçük arabalar ile oynadığı, kızların ise daha çok bebek, çocuk mobilyaları ve el işi gerektiren oyuncaklarla oynadığı belirlenmiştir. Erkek çocukların odalarında mavi, kırmızı ve beyaz renkler kullanılırken, kızlarda pembe ve sarı renkler tercih edilmiştir. Aynı zamanda çocukların oyuncaklarını daha çok annelerin seçtiği bulgular arasındadır. Sonuç olarak çocukların çok erken yaşlarda farklı ortamları deneyimlemeleri gerektiği ve bu ortamların çocukların yetenekleri ve tercihleri üzerinde etkili olabileceği belirtilmektedir.

Barak, Feldman ve Noy (1991) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin cinsiyet kalıpyargıları, annenin çalışma durumu ve ebeveynlerin mesleklerinin gelenekselliği ile çocukların mesleki ilgilerinin gelenekselliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada yaşları 5,5 ile 6,5 arasında değişen 113 okul öncesi çocuk ile çalışılmıştır. Ebeveynlere “Kadınlara Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmış ve sadece annelerin mesleklerinin gelenekselliği, hem kızların hem de erkeklerin geleneksel meslek ilgileri ile ilişkili bulunmuştur.

O'Brien ve diğerleri (2000) araştırmalarında, 3 yaşındaki kız ve erkek çocukların toplumsal cinsiyet rolü bilişlerini incelemiştirlerdir. Sonuçlara göre erkeklerin cinsiyetleri sınıflamakta zorlandıkları ve cinsiyet rolleri hakkında kızlardan daha az bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Erkeklerin, erkeksi cinsiyet rolü kalıpyargılarını kadınsı cinsiyet rolü

kalıpyargılarına göre daha iyi bildikleri bulunmuştur. Kızların ise, hem kadınsı hem de erkeksi cinsiyet rolü kalıpyargılarını erkeklere oranla daha fazla bildikleri görülmüştür. Araştırmacı bunun nedeninin kızların, toplumda kadınlık ile ilgili sosyal mesajlarda yer alan tutarsızlıkları gidermek için hem erkek hem de kadın rollerinin özelliklerini keşfetmesi ve incelemesinden kaynaklanabileceğini düşünmektedir.

Blackmore (2003) çalışmasında, 3-11 yaş arası toplamda 186 çocuk ile çalışarak bu çocukların, sosyal ve ahlaki değerlere göre cinsiyet normlarını ihlal etme konusundaki bilgi ve inançları incelenmiştir. Araştırmaya göre cinsiyet normlarını anlama ve bu normların ihlal edilebilme durumu yaşla birlikte artış göstermiştir. Kadınsı saç stilleri ve kıyafetlere sahip olan erkekler, erkeksi saç stili ve kıyafetlere sahip olan kızlara göre daha olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan erkeksi oyunlarla oynayan kızların, kadınsı oyunlarla oynayan erkeklere göre daha olumsuz olarak değerlendirildiği belirtilmiştir.

Anderson ve Hamilton (2005) araştırmalarında, kitaplarda kadın ve erkeklerin temsil edilme biçimleri incelenerek, erkeklerin eksik ya da beceriksiz olarak tasvir edilme durumlarının klişeleşmiş olup olmadığı irdelenmiştir. Önemli 200 çocuk kitabında toplumsal cinsiyet rolleri incelenerek, babaların yeterince iyi temsil edilmediği ve genellikle çekingen ve etkisiz rollerde yer aldıkları görülmüştür.

Fitzpatrick ve McPherson (2010) yapmış oldukları çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan 56 çağdaş boyama kitabındaki 889 karakteri analiz ederek kitaplardaki cinsiyetlerin yaygınlığı, kalıpyargısal cinsiyet rolleri, cinsiyetlerin aktivite seviyesi ve karakter yaşını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre erkek cinsiyetinin kitaplarda daha aktif karakter olarak yer aldığı belirtilmiştir. Aynı zamanda kitaplarda, cinsiyet klişelerinin yaygın olarak yer aldığı bulunmuştur. Kadınların daha çok çocuk ya da insan olarak tasvir edildiği, erkeklerin çoğunlukla hayvanlar, yetişkinler ve süper kahramanlar olarak tasvir edildiği ifade edilmiştir.

Endendijk ve diğerleri (2013) araştırmalarında, çocukların ve ebeveynlerinin cinsiyet kalıpyargılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın katılımcıları Hollanda'da yaşayan üç yaşındaki çocuklar, bir yaşındaki kardeşleri, anne ve babalarından oluşmuştur. Ebeveynlerin gizli cinsiyet kalıpyargıları Çocuk Yetiştirme Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği ile ölçülmüştür. Araştırma sonucuna göre annelerin babalardan daha güçlü gizli cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı cinsiyetten çocukları olan babaların, karşı

cinsiyetten çocukları olan ebeveynlere göre daha gizli toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğu bulunmuştur. Erkek ve kızların, gizli cinsiyet kalıpyargıları bakımından birbirinden farklılık göstermediği ifade edilmiştir.

Bian, Leslie ve Cimpian (2017) yapmış oldukları çalışmada, 5, 6 ve 7 yaşındaki gelecek ile ilgili kariyer planlarını şekillendiren seçimleri yaparken “zekâ=erkek” kalıpyargısının kazanımını araştırmayı hedeflemiştir. Araştırmada veriler dört farklı şekilde toplanmıştır. Birinci çalışmada hikâye yoluyla, ikinci çalışmada çocuk ve yetişkin hedeflerini içeren değerlendirmeler yoluyla, üçüncü çalışmada oyun sırasında sorular sormaya bağlı olarak, dördüncü çalışmada ise oyunlara olan ilgileri değerlendirilerek toplanmıştır. Araştırma sonucunda, 6 yaşından küçük çocukların “zekâ=erkek” kalıpyargısına sahip oldukları ve özellikle 6 yaşındaki kızların, kendi cinsiyetindeki kişilerin “gerçekten zeki” olduklarına inanma olasılığının erkeklere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda kızların “gerçekten zeki” çocuklar için olduğu söylenen etkinliklerden kaçınmaya başladığı ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular, cinsiyetlendirilmiş zekâ kavramının erken yaşlarda edinildiğini ve çocukların tercihleri üzerinde belirleyici olduğu belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme yer verilecektir. Ardından veri toplama araçlarından ve verilerin toplanma sürecinden ve verilerin analizinden bahsedilecektir.

3.1 Araştırma Modeli

48- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin anne - baba eğitim durumu, çocuğun yaşı ve cinsiyeti, kardeş sayısı, değişkenleri ile ilişkisini de inceleyen bu çalışmada nicel araştırma yöntemi olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek ve neden sonuç hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2017- 2018 eğitim öğretim yılında Antalya ilindeki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar ve ebeveynlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Basit seçkisiz örnekleme, evren içinden seçilecek her bir örneklem biriminin seçkisiz olarak örnekleme alınmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014). Araştırmanın örneklemini, Döşemealtı ve Muratpaşa ilçelerinde bulunan 7'si resmi, 3'ü özel olmak üzere on okul öncesi eğitim kurumuna devam eden normal gelişim gösteren 48- 72 aylık yaş grubu çocuklar arasından rastgele belirlenen 307 (135'i kız, 172'si erkek) çocuktan oluşmaktadır. Çocukların %26.7'si 48- 59 ay yaş grubunda, %73.3'ü ise 60- 72 ay yaş grubundadır.

Çalışmaya dâhil edilen 307 çocuğa ait cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, sosyo- ekonomik düzey ve aile tipi değişkenlerine göre belirlenmiş betimsel istatistik sonuçları Tablo 3.1'de;

annelere ait yaş, çalışma durumu, öğrenim durumu, meslek değişkenlerine göre belirlenmiş betimsel istatistikleri Tablo 3.2.'de ve babalara ait yaş, çalışma durumu, öğrenim durumu, meslek değişkenlerine göre belirlenmiş betimsel istatistikleri Tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo 3. 1. Çocukların Demografik Bilgilerine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları

	Grup	N	%
Cinsiyet	Erkek	172	56
	Kız	135	44
Yaş	48-59 Ay	82	26.7
	60-72 Ay	225	73.3
Kardeş Sayısı	1	80	26.1
	2	180	58.6
	3 ve üzeri	47	15.3
Sosyo-Ekonomik Düzey	Alt Sosyo-Ekonomik Düzey	34	11.1
	Orta Sosyo-Ekonomik Düzey	257	83.7
	Üst Sosyo-Ekonomik Düzey	16	5.2
Aile Tipi	Çekirdek aile	288	93.8
	Geniş aile	18	5.9
	Bölünmüş aile	1	0.3

Tablo 3.1 incelendiğinde çocukların %56'sı erkek, %44'ü kız; %26.7'si 48-59 aylık, %73.3'ü 60-72 aylıktır. Araştırmaya katılan çocukların %26.1'i tek çocuk, %58.6'si bir kardeşe ve %15.3'ü iki kardeşe sahiptir. Araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerinin, ailenin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin algılarına göre çocukların %11.1'i alt sosyo-ekonomik düzey, %83.7'si orta sosyo-ekonomik düzey ve %5.2'si üst sosyo-ekonomik düzeydedir. Aileler kendilerini hangi sosyo-ekonomik düzeyde görüyorsa demografik bilgi formunu o şekilde doldurmuşlardır. Çocukların içinde buldukları ailenin %93.8'si çekirdek, %5.9'u geniş ve %0.3'ü bölünmüş ailedir.

Tablo 3.2. *Annelerin Demografik Bilgilerine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları*

	Grup	N	%
Anne Yaş	25-35 yaş	205	66.8
	36-45 yaş	102	33.2
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	166	54.1
	Çalışmıyor	141	45.9
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	44	14.3
	Ortaokul	50	16.3
	Lise	84	27.4
	Yüksekokul-Üniversite	108	35.2
	Lisansüstü	21	6.8
Anne Meslek	Sağlık	30	9.8
	Eğitim	10	10.7
	Mühendislik ve Mimarlık	7	2.3
	Hukuk	2	0.7
	Diğer	94	30.6
	Ev Hanımı	141	45.9

Tablo 3.2 incelendiğinde annelerin %66.8'inin 25-35 yaş aralığında, %33.2'sinin 36-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Annelerin %54.1 çalışmakta %45.9'u ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Annelerin %14.3'ü ilkokul, %16.3'ü ortaokul, %27.4'ü lise, %35.2'si yüksekokul/ üniversite ve % 6.8'i lisansüstü eğitimi mezunudur. Çalışan annelerin %9.8'i sağlık alanında, %10.7'si eğitim alanında, %2.3'ü mühendislik- mimarlık alanında, %0.7'si hukuk alanında ve %30.6'sı diğer alanlarda çalışmaktadır. Annelerin %45.9'u ev hanımıdır.

Tablo 3.3. Babaların Demografik Bilgilerine Ait Betimsel İstatistik Sonuçları

	Grup	N	%
Baba Yaş	25-35 yaş	129	42
	36-45 yaş	163	53.1
	46 ve üzeri	15	4.9
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	305	99.3
	Çalışmıyor	2	0.7
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	38	12.4
	Ortaokul	45	14.7
	Lise	87	28.3
	Yüksekokul-Üniversite	105	34.2
	Lisansüstü	32	10.4
Baba Meslek	Sağlık	15	4.9
	Eğitim	26	8.5
	Mühendislik ve Mimarlık	30	9.8
	Hukuk	3	1
	Diğer	233	75.9

Tablo 3.3 incelendiğinde babaların %42'si 25-35 yaş aralığında, %53.1'i 36-45 yaş aralığında ve %4.9'u 46 ve üzeri yaş aralığındadır. Çalışan babalar %99.3, çalışmayan babalar %0.7'dir. Babaların %12.4'ü ilkokul, %14.7'si ortaokul, %28.3'ü lise, %34.2'si yüksekokul/üniversite ve %10.4'ü lisansüstü eğitim mezunudur. Babaların %4.9'u sağlık alanında, %8.5'i eğitim alanında, %9.8'i mühendislik- mimarlık alanında, %1'i hukuk alanında ve %75.9'u diğer alanlarda çalışmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını ölçmek amacıyla Şıvgın (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” kullanılmıştır. Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek amacıyla Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Çocukların ve ebeveynlerin demografik bilgileri “Demografik Bilgi Formu” ile toplanmıştır.

3.3.1 Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı

“Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı”, hem 48-72 aylık çocukların hem de yetişkinlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını ölçmek amacıyla Şıvgın (2013) tarafından geliştirmiştir. Toplamda 43 madde ve dört alt boyuttan (Görevler- İşler, Meslekler, Oyuncaklar, Oyunlar) oluşan bir ölçme aracıdır. “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı”nda, her bir maddenin üç yanıtı yer almaktadır. Bu yanıtlar, “Görevler/İşler” ve “Meslekler” alt boyutları için; “Kadın”, “Erkek” ve “Kadın/Erkek” şeklindedir. “Oyuncaklar” ve “Oyunlar” alt boyutlarında ise; “Kız”, “Erkek” ve “Kız/ Erkek” şeklindedir (Şıvgın, 2013).

Ölçekte, çocuğun okunan maddeleri kim ya da kimlerin yaptığını düşünmesi ve cinsiyet kartları olan “Kadın”, “Erkek”, “Kadın/Erkek” kartlarından birini seçmesi beklenmektedir. Çocuğun gösterilen cinsiyet kartlarına verdiği cevaplar sonucunda “Kadın/Erkek” cevabına “1”, “Kadın” ve “Erkek” cevaplarına “0” puan verilerek toplam puanlar elde edilmektedir. Yüksek puan androjenik özelliği belirtirken düşük puan toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğunu göstermektedir (Şıvgın, 2013).

Ölçeğin geliştirilme aşamasında güvenilirlik hesaplamalarına göre Cronbach Alpha .85 olarak bulunmuştur. Görevler-İşler boyutunun güvenilirliği Cronbach Alpha .69; oyuncaklar boyutunun güvenilirliği Cronbach Alpha .53; oyunlar boyutunun güvenilirliği Cronbach Alpha .51; meslekler boyutunun güvenilirliği Cronbach Alpha .62 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlilik puanı 43 maddeden .82 olarak hesaplanmıştır. Görevler-işler alt boyutu için (10 madde) geçerlilik .70; meslekler alt boyutu için (17 madde) geçerlilik .56; oyuncaklar alt boyutu için (10 madde) geçerlilik .51; oyunlar alt boyutunda (7 madde) geçerlilik .61 olarak hesaplanmıştır. İki testin puanları arasında .803 korelasyon değerine ulaşılmıştır. İki testin puanları arasında kuvvetli bir ilişki olduğu ve testin uygulanabilir olduğu belirtilmiştir (Şıvgın, 2013).

Ölçeğin geçerlik güvenirlik niteliklerinin yanında madde sayısı ve niteliği bakımından kullanım kolaylığı sağlaması, çocuklara yönelik bir uygulama şeklinin bulunması ve güncel bir ölçek olması bu ölçeğin seçilme nedenleri arasındadır.

3.3.2 Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

“Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”, yetişkinlerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilmiş 25 maddeden oluşan bir ölçektir. Maddelerin 10’u olumlu, 15’i olumsuzdur. Ölçekte 2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17.,18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler olumsuz olup tersten hesaplanmaktadır. (Altınova ve Duyan, 2013).

Beşli likert tipi şeklinde oluşturulan ölçekte kişilerden tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), karasızım (3), katılmıyorum (2) ve tamamen katılmıyorum (1) şeklinde görüşlerini bildirmeleri istenmektedir. Ölçekten alınan toplam puanlar 25- 125 arasında olup yüksek puan alan kişilerin toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğu ifade edilmektedir (Altınova ve Duyan, 2013).

Ölçeğin güvenirlik çalışması için 30 maddeden oluşan bir liste hazırlanmış ancak 5 maddenin güvenirlik katsayısı istenilen düzeyde olmadığı için listeden çıkarılmıştır. Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla yetişkinlerden elde edilen verilerle yapılan açımlayıcı faktör analizinde (AFA) ölçeğin tek boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Ölçeğin 25 madde için güvenirliği, Cronbach alfa güvenirlik katsayısı hesaplanarak değerlendirilmiş ve alfa değeri .87 olarak bulunmuştur (Altınova ve Duyan, 2013).

Ölçeğin geçerlik güvenirlik niteliklerinin yanında madde sayısı bakımından kullanım kolaylığı sağlaması ve güncel bir ölçek olması bu ölçeğin seçilme nedenleri arasındadır.

3.3.3 Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”nda çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, anne-babanın yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, mesleği, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve aile yapısı ile ilgili demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.4 Verilerin Toplanma Süreci

Araştırma verilerinin toplanma sürecinde “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” uygulamaları için MEB Antalya İl Müdürlüğü’nden alınan izin yazısı ile çalışma gruplarının yer aldığı on okul ziyaret edilmiştir. Okul yöneticileri ve okul öncesi öğretmenleri ile görüşülerek ebeveynlere “Veli Gönüllü Katılım Formu” gönderilmiştir. Veri toplama çalışmaları için zaman çizelgesi belirlenerek 24.05.2018 tarihinde uygulamalara başlanmış 17.08.2018 tarihinde uygulama bitirilmiştir. Araştırma için veri toplama süreci dört ay sürmüştür. Yaz döneminin başlama tarihinin yakın olmasından dolayı veri toplama sürecine devlet okulları ile başlanmıştır. Çoğu anaokulu ikili eğitim verdiği için sabah grubu çocukları ile 09.00-12.00 saatlerinde, öğle grubu çocukları ile 13.00-15.00 saatleri arasında haftanın beş günü veri toplama çalışmaları yapılmıştır. Yaz döneminde özel okullar ile veri toplama çalışmalarına devam edilmiştir. Genel olarak tam gün eğitim verildiği için uygulamalar 10.00-14.00 saatleri arasında ve haftanın 3 günü yapılmıştır. Veri toplama çalışmaları sırasında eğitimin başlangıç ve bitiş saatleri ile çocukların beslenme saatleri dikkate alınmıştır.

Uygulamalara başlamadan önce araştırmacı, sınıf öğretmenleri ile görüşerek uygulama ve araştırma ile ilgili bilgilendirme yapmıştır. Araştırmada çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını belirlemek amacı ile kullanılan “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” her bir çocuğa araştırmacı tarafından tek tek uygulanmıştır. Çocukların dikkatinin dağılmaması için sessiz, uyarılardan uzak ve güvenli bir oda belirlenmiştir. Uygulama yapılacak oda çocuğun araştırmacı ile karşılıklı oturabileceği şekilde düzenlenmiştir. Ölçme aracı uygulanırken üç farklı kart kullanılmıştır. Kartların birinde erkek, birinde kadın, diğerinde ise hem erkek hem kadın resmi yer almıştır. Araştırmacı her bir maddeyi okuyarak çocuktan bu maddeye uygun cevabı kartlardan seçmesini ve araştırmacıya göstermesini istemiştir. Örneğin; “*Kim ya da kimler fatura öder?*” sorusu sorularak çocuktan cevaba uygun kartı göstermesi istemiştir. Araştırmacı her madde için almış olduğu cevabı “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı”na doldurmuştur. Uygulama her çocuk için yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür. Araştırmaya devam etmek istemeyen ya da katılmak istemeyen çocuklar araştırmadan çıkarılmıştır.

Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla kullanılan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ve “Demografik Bilgi Formu” ise araştırma bilgilendirme formu ile

birlikte öğretmenler tarafından ebeveynlere dağıtılmış ve ebeveynler tarafından doldurulduktan sonra geri toplanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada kapsamında 172 (%56) erkek, 135 (%44) kız olmak üzere 307 çocuktan veri toplanmıştır. Çocuklara ait verilerin toplanmasında 43 madde, 4 alt boyuttan oluşan 3'lü likert tipli "Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı", ebeveynlere ait verilerin toplanmasında 25 maddeli 5'li likert tipli "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'nın güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, ölçeği hazırlayan araştırmacı tarafından 60-72 aylık çocuklarla yapılmıştır. Bu araştırmanın örnekleminde 48- 60 aylık çocukların da yer almasından dolayı bu yaş grupları da dâhil edilerek Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'na bu çalışma dahilinde tekrar güvenilirlik geçerlik çalışması yapılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'nın 48-72 aylık çocuklar için geçerlik kanıtlarını ortaya koyulmasına yönelik doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 3.4'de gösterilmiştir.

Tablo 3.4. *Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları*

	χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	CFI	NNFI	SRMR
Model	1681.13	850	1.98	0.056	0.92	0.91	0.069

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'na ait doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri değerlendirildiğinde χ^2/sd oranının 3'ten küçük olduğu ve modelin mükemmel uyum gösterdiği söylenebilir. RMSEA değerinin 0.08'den küçük olduğu için iyi uyum, CFI değerinin iyi uyum, NNFI değerinin 0.90'dan büyük olduğu iyi uyum, SRMR değerinin ise 0.08'den küçük olduğu için iyi uyum gösterdiği söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'nın 48-72 aylık çocuklar için 4 faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüştür. Güvenirlik için ölçeğin alt boyutlarına ait KR-20 iç tutarlılık güvenirlik katsayıları ise görevler-işler alt boyutu için

0.691, meslekler alt boyutu için 0.832, oyuncaklar alt boyutu için 0.780, oyunlar alt boyutu için 0.713 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayılarının kabul edilebilir düzey olan 0.70 civarı ve üzerinde olduğu için ölçeğe ait güvenilirliğin sağlandığı da söylenebilir.

Bu çalışmada verilere tek yönlü uç değer taraması yapılmıştır. Kesme noktası olarak ± 3 belirlenerek (Raykov ve Marcoulides, 2008), bu kesme noktasının dışında kalan değerler analiz dışı bırakılarak analizlere devam edilmiştir. Verilerin normalliği ise çarpıklık-basıklık katsayıları ile kontrol edilerek çarpıklık-basıklık katsayıları için ∓ 1 aralığı kesme noktası olarak kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenerek analizler için parametrik yöntemler kullanılmıştır.

Araştırmada, “Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algısı ne düzeydedir?” sorusuna yanıt aramak için betimsel istatistikler hesaplanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Anne ve babaların toplumsal cinsiyet algısı anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aramak için bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır.

Üçüncü alt problem olan “Annelerin toplumsal cinsiyet algısı anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aramak için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda anlamlı bir fark oluşmuştur. Farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Dördüncü alt problem olan “Babaların toplumsal cinsiyet algısı baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusunun analizi için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda anlamlı bir fark oluşarak farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Beşinci alt problem olan “Annelerin toplumsal cinsiyet algısı çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aramak için bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır.

Altıncı alt problem olan “Babaların toplumsal cinsiyet algısı çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusunun analizi için bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır.

Yedinci alt problem olan “*Annelerin toplumsal cinsiyet algıları sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusu tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır.

Sekizinci alt problem olan “*Babaların toplumsal cinsiyet algıları sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusu tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Analiz sonucunda anlamlı bir farklılık oluşarak farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır.

Dokuzuncu alt problem olan “*Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanları ve alt boyutlarından (görevler-işler, meslekler, oyuncaklar ve oyunlar) aldıkları puanlar çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusunun analizi için bağımsız gruplar için t- testi kullanılmıştır.

Onuncu alt problem olan “*Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanları ve alt boyutlarından (görevler-işler, meslekler, oyuncaklar ve oyunlar) aldıkları puanlar çocukların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusunun analizi için bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır.

Onbirinci alt problem olan “*Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanları ve alt boyutlarından (görevler-işler, meslekler, oyuncaklar ve oyunlar) aldıkları puanlar çocukların kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusuna yanıt aramak için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır.

Son alt problem olan “*Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” sorusunun analizi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde toplanan verilerin analizleri ile elde edilen bulgulara araştırmanın alt problemlerine bağlı olarak yer verilecektir.

Araştırmaya katılan ebeveynlere, ailenin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin algıları sorulmuş ve alınan cevaplar neticesinde ebeveynlerin çoğunluğunun kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladığı belirlenmiştir. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeye ilişkin algıları homojen bir yapı gösterdiğinden dolayı sosyo-ekonomik düzeye göre analiz yapılmamıştır. Aynı şekilde ailelerin genel olarak çekirdek aile yapısından oluşması nedeniyle aile yapılarına ilişkin analiz gerçekleştirilmemiştir.

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algısı ne düzeydedir sorusuna yanıt aranmış ve çocukların anne ve babalarının toplumsal cinsiyet algılarına ait betimsel analiz sonuçları Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. *Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Düzeyleri*

	Grup	Minimum	Maksimum	\bar{X}	S
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Anne	62	125	96.44	13.54
	Baba	42	125	87.62	15.65

Tablo 4.1.'deki sonuçlar değerlendirildiğinde anne ve babalarda maksimum puanların aynı olduğu ancak minimum puanların farklı olduğu görülmektedir. Annelerin toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin puan ortalaması 96.44 babaların puan ortalaması ise 87.62 olarak belirlenmiştir.

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocukların anne ve babalarının toplumsal cinsiyet algısı puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Anne ve Babaların Toplumsal Cinsiyet Algısına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Anne	307	96.44	13.54	599.53	7.463	0.000**
	Baba	307	87.62	15.65			

**p<0.001

Tablo 4.2.’deki sonuçlara göre çalışmaya dâhil edilen çocukların anne ve babalarının toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t_{(599.53)} = 7.463, p=0.000$). Ortalamalar incelendiğinde annelerin toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin o-puan ortalamasının ($\bar{X}=96.44$) babaların puan ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}=87.62$).

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annelerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş, test sonuçları Tablo 4.3.’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Annelerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi(ANOVA) Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplumsal cinsiyet algısı	Gruplar arası	14029.84	4	3507.46	25.200	0.000**
	Gruplar içi	42033.67	302	139.18		
	Toplam	56063.51	306			

**p<0.001

Tablo 4.3.’deki tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre çalışmaya dâhil edilen annelerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı

bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4,306)}=25.200$, $p=0.000$). Farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmış, test sonuçlarına göre tüm gruplar arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamaya sahip annelerin ilkokul mezunu olduğu ($\bar{X}=85.48$), ilkokul mezunu anneleri sırası ile ortaokul mezunu anneler ($\bar{X}=90.32$), lise mezunu anneler ($\bar{X}=94.90$), ön lisans ve lisans mezunu anneler ($\bar{X}=103.05$) ve lisansüstü eğitim mezunu anneler ($\bar{X}=106.06$) takip etmiştir.

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Babaların toplumsal cinsiyet algısı puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş, test sonuçları Tablo 4.4.'de verilmiştir.

Tablo 4.4. Babaların Toplumsal Cinsiyet Algısı Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplumsal cinsiyet algısı	Gruplar arası	14708.35	4	3677.09	18.429	0.000**
	Gruplar içi	60255.82	302	199.52		
	Toplam	74964.17	306			

** $p<0.001$

Tablo 4.4.'deki tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre çalışmaya dâhil edilen babaların toplumsal cinsiyet algısı puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4,306)}=18.429$, $p=0.000$). Farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmış, test sonuçlarına ön lisans ve lisans mezunu babaların puanlarının tüm diğer gruplarla farklılaştığı belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamaya sahip babaların ilkokul mezunu olduğu ($\bar{X}=78.16$), ilkokul mezunu babaları sırası ile ortaokul mezunu babalar ($\bar{X}=80.91$), lise mezunu babalar ($\bar{X}=83.44$), ön lisans ve lisans mezunu babalar ($\bar{X}=94.71$) ve lisansüstü eğitim mezunu babalar ($\bar{X}=96.44$) takip etmiştir.

4.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annelerin toplumsal cinsiyet algısının çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, sonuçlar, Tablo 4.5.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.5. *Annelerin Toplumsal Cinsiyet Algısının Çocuklarının Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları*

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Toplumsal	Kız	129	96.04	14.59	305	-0.438	0.662
Cinsiyet Algısı	Erkek	178	96.73	12.75			

*p<0.05

Tablo 4.5.'deki sonuçlar değerlendirildiğinde annelerin toplumsal cinsiyet algısının çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($t_{(305)} = -0.438$, p=0.662).

4.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Babaların toplumsal cinsiyet algısının çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, sonuçlar Tablo 4.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. *Babaların Toplumsal Cinsiyet Algısının Çocuklarının Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları*

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Toplumsal	Kız	129	87.14	16.75	305	-0.463	0.643
Cinsiyet Algısı	Erkek	178	87.98	14.83			

*p<0.05

Tablo 4.6.'daki sonuçlar değerlendirildiğinde babaların toplumsal cinsiyet algısının çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($t_{(305)} = -0.463$, p=0.643).

4.7 Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annelerin toplumsal cinsiyet algılarının sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4.7. *Annelerin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplumsal cinsiyet algısı	Gruplar arası	2948.31	2	1474.15	8.437	0.000**
	Gruplar içi	53115.21	304	174.72		
	Toplam	56063.51	306			

**p<0.001

Tablo 4.7.'deki tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre çalışmaya dâhil edilen annelerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarının sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(2,306)=8.437, p=0.000$). Farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmış, test sonuçlarına göre bir çocuğa sahip olan annelerin puanları ile iki ile üç ve üzeri çocuğa sahip olan annelerin puanları arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde bir çocuğa sahip olan annelerin puanlarının ($\bar{X}=101.05$), iki çocuğa sahip annelerin ($\bar{X}=95.67$) ve üç ve üzeri çocuğa sahip annelerin puanlarından ($\bar{X}=91.51$) yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.8 Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Babaların toplumsal cinsiyet algılarının sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Babaların Toplumsal Cinsiyet Algılarının Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplumsal cinsiyet algısı	Gruplar arası	2894.47	2	1447.24	6.105	0.003*
	Gruplar içi	72069.70	304	237.07		
	Toplam	74964.17	306			

*p<0.05

Tablo 4.8.'deki tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre çalışmaya dâhil edilen babaların toplumsal cinsiyet algısı puanlarının sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(2,306)=6.105, p=0.003$). Farklılığın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmış, test sonuçlarına göre bir çocuğa sahip olan babaların puanları ile iki ile üç ve üzeri çocuğa sahip olan babaların puanları arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde bir çocuğa sahip olan babaların puanlarının ($\bar{X}=92.79$), iki çocuğa sahip babaların ($\bar{X}=85.90$) ve üç ve üzeri çocuğa sahip babaların puanlarından ($\bar{X}=85.44$) yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.9 Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanlarının ve alt boyutlardan alınan puanlarının çocukların cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarının Cinsiyetlerine Göre T-Testi Sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargısı	Kız	136	80.17	305	12.4	1.282	.201
	Erkek	171	78.56		8.69		
Görevler-İşler	Kız	136	14.19	305	3.08	1.514	.131
	Erkek	171	13.75		2.27		

Meslekler	Kız	136	32.09	305	5.91	1.687	.093
	Erkek	171	31.13		4.04		
Oyuncaklar	Kız	136	15.26	305	3.28	.909	.374
	Erkek	171	14.95		2.71		
Oyunlar	Kız	136	18.61	305	2.73	-.457	.648
	Erkek	171	18.75		2.74		

*p<0.05

Tablo 4.9.'daki sonuçlara göre çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanlarının çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(305)} = 1.282$, $p=0.201$). Bununla birlikte görevler- işler alt boyutundan aldıkları puanlar ($t_{(305)} = 1.514$, $p=0.131$), meslekler alt boyutundan aldıkları puanlar ($t_{(305)} = 1.687$, $p=0.093$), oyuncaklar alt boyutundan aldıkları puanlar ($t_{(305)} = 0.909$, $p=0.374$) ve oyunlar alt boyutundan aldıkları puanların da ($t_{(305)} = -0.457$, $p=0.648$) çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4.10 Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanlarının ve alt boyutlardan alınan puanlarının çocukların yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.10.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. *Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarının Yaşlarına Göre T-Testi Sonuçları*

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargısı	48-59 ay	82	8.14	6.45	305	-0.751	0.453
	60-72 ay	225	8.80	6.97			
Görevler-İşler	48-59 ay	82	1.13	1.46	305	-0.177	0.859
	60-72 ay	225	1.16	1.53			
Meslekler	48-59 ay	82	2.57	2.49	305	-1.495	0.136
	60-72 ay	225	3.20	3.51			

Oyuncaklar	48-59 ay	82	1.98	2.05	305	1.252	0.212
	60-72 ay	225	1.69	1.62			
Oyunlar	48-59 ay	82	2.46	1.83	305	-1.136	0.257
	60-72 ay	225	2.74	1.92			

Tablo 4.9.'daki sonuçlara göre çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanlarının çocukların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(305)} = -0.751$, $p=0.453$). Bununla birlikte, görevler-işler alt boyutundan aldıkları puanlar ($t_{(305)} = -0.177$, $p=0.859$), meslekler alt boyutundan aldıkları puanlar ($t_{(305)} = -1.495$, $p=0.136$), oyuncaklar alt boyutundan aldıkları puanlar ($t_{(305)} = 1.252$, $p=0.212$) ve oyunlar alt boyutundan aldıkları puanların da ($t_{(305)} = -1.136$, $p=0.257$) çocukların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4.11 Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının sahip oldukları kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.11. *Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarının Sahip Oldukları Kardeş Sayısına Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplumsal cinsiyet kalıpyargısı	Gruplar arası	113.80	2	56.90	1.220	0.297
	Gruplar içi	14177.60	304	46.64		
	Toplam	14291.41	306			

* $p < 0.05$

Tablo 4.11.'deki tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre çalışmaya dâhil edilen çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargısı puanlarının sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2,306)} = 1.220$, $p=0.297$).

Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları alt boyutlarından aldıkları puanların sahip oldukları kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. *Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Sahip Oldukları Kardeş Sayısına Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Görevler-İşler	Gruplar arası	1.821	2	0.910	0.395	0.674
	Gruplar içi	701.358	304	2.307		
	Toplam	703.179	306			
Meslekler	Gruplar arası	29.332	2	14.666	1.367	0.256
	Gruplar içi	3261.274	304	10.728		
	Toplam	3290.606	306			
Oyuncaklar	Gruplar arası	4.441	2	2.220	0.724	0.486
	Gruplar içi	932.139	304	3.066		
	Toplam	936.580	306			
Oyunlar	Gruplar arası	5.970	2	2.985	0.823	0.440
	Gruplar içi	1102.141	304	3.625		
	Toplam	1108.111	306			

*p<0.05

Tablo 4.12.’deki tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre çalışmaya dâhil edilen çocukların görevler-işler alt boyutundan aldıkları puanların sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2,306)}=0.395$, p=0.674). Meslekler alt boyutu puanlarının ($F_{(2,306)}=1.367$, p=0.256), oyuncaklar alt boyutu puanlarının ($F_{(2,306)}=0.724$, p=0.486), oyunlar alt boyutu puanlarının da ($F_{(2,306)}=0.823$, p=0.440) anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir.

4.12 Onikinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4.13’de gösterilmiştir.

Tablo 4.13. *Değişkenler Arası İlişkiler*

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. Anne Toplumsal Cinsiyet Algısı	-						
2. Baba Toplumsal Cinsiyet Algısı	0.396*	-					
3. Çocuk Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları	0.159*	0.075*	-				
4. Çocuk Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları-Görevler/İşler	0.152*	0.056*	0.741*	-			
5. Çocuk Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları-Meslekler	0.125*	0.044*	0.889*	0.600*	-		
6. Çocuk Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları-Oyuncaklar	0.122*	0.092*	0.756*	0.458*	0.497*	-	
7. Çocuk Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları-Oyunlar	0.122*	0.063*	0.774*	0.410*	0.536*	0.574*	-

*p<0.05

Tablo 4.13.’deki sonuçlara göre ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargı düzeyleri ile bu değişkenlerin alt boyutları arasındaki ilişkiler ayrı ayrı incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4.13’de gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, annelerin toplumsal cinsiyet algıları ve babaların toplumsal cinsiyet algıları arasında pozitif yönde orta düzeyli bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Babaların toplumsal cinsiyet algısı ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ve tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönde düşük ilişki olduğu görülmektedir. Annelerin toplumsal cinsiyet algısı ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ve tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönde düşük ilişki olduğu görülmektedir. Çocukların toplumsal cinsiyet

kalıpyargıları ile diğer tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönde yüksek düzeyli ilişki olduğu görülürken, tüm alt boyut puanlarının kendi aralarında pozitif yönde orta düzeyli ilişki gösterdiği belirlenmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

48- 72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeliyle yürütülmüştür. Basit seçkisiz örnekleme yönteminin kullanıldığı örnekleme grubunda 48- 72 aylık 307 (135'i kız, 172'si erkek) çocuk ve ebeveynleri ile çalışılmıştır. Bu bölümde araştırmanın problemi doğrultusunda ele alınan araştırma sorularına ilişkin bulguların tartışmasına ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi ile ilgili analiz sonucuna göre, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algı minimum puanlarının farklı olduğu belirlenmiştir. Annelerin toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin puan ortalaması 96.44, babaların puan ortalaması ise 87.62 olarak bulunmuştur. Annelere ait toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin puan ortalamasının babalara göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyet algısı bağlamında daha az kalıpyargıya sahip olduğu söylenebilir. Çifçi (2018) 20-65 yaş arası 990 kişi ile yaptığı araştırma sonucunda da kadınların toplumsal cinsiyet algı puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Valentova (2012) 1999 ile 2008 yılları arasında cinsiyet rolü tutumlarının gelişimini incelediği çalışmasında, genç kadınların genç erkeklere göre toplumsal cinsiyet puanlarının yüksek olduğunu ve kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi bir tutum içinde olduklarını belirlemiştir. Maness, Gomez, Velasquez, Silkowski ve Savino (2000) 75 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel cinsiyet rol tutumlarına sahip olduğunu belirlemiştir. Araştırma ve araştırmayı destekleyen sonuçlar değerlendirildiğinde kadının erkeğe göre daha az kalıpyargıya sahip olmasının kadın ve erkeğin toplum içinde farklı şekillerde konumlandırılmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi ile ilgili analiz sonucuna göre, anne babaların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinde anlamlı farklılık görülmüştür. Annelerin babalara göre toplumsal cinsiyet algısının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Birinci alt problemde de ifade

edildiği gibi kadınların erkeklere göre daha az cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğu söylenebilir. Akkoç (2018) üniversite öğrencilerinin cinsiyet algılarını incelediği çalışmada, benzer sonuca ulaşarak kadınların toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Aynı şekilde Altuntaş ve Altınova (2015) 511 lise öğrencisinin velisi ile yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlara göre toplumsal cinsiyet algı puanlarının daha düşük olduğu ve erkeklerin daha tutucu cinsiyet rollerine sahip olduğu belirlenmiştir. Zhang (2006), 470 Çinli öğrenci ile yapmış olduğu araştırmasında, kız öğrencilerin cinsiyet rolü tutumlarında erkeklerden daha eşitlikçi olduklarını ortaya koymuştur. Lewis (2006), 19-30 yaş ve 70-94 yaş olarak iki farklı yaş grubuna ayırarak yaptığı çalışmada, erkeklerin kadınlara göre cinsiyetçi bir tutum içinde olduklarını saptamıştır.

Birinci ve ikinci alt problemin sonuçları değerlendirildiğinde, erkeklerin toplumsal cinsiyet açısından kadınlara göre daha fazla kalıpyargısal algıya sahip olmalarının kalıpyargıların kendi faydalarına olmasından kaynaklı bir durum olabileceği düşünülmektedir. Günümüz toplumunda ataerkil aile yapısının varlığını sürdürmesine bağlı olarak, aile içinde erkek egemenliğini sürdürmektedir. Böyle bir yapıda, kadının geri planda bulunması, erkeğin aile içinde söz sahibi olması gerektiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla erkekler otoritelerini sarsacak herhangi bir toplumsal değişikliğe olumlu açıdan bakmamaktadır. Kadının toplumda daha fazla söz sahibi, otorite ve güç sahibi olmasını istememektedir. Bu nedenlerden dolayı kadınlara göre daha fazla kalıpyargıya sahip oldukları düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin analiz sonucuna göre, annelerin toplumsal cinsiyet algısı puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. İlkokul mezunu anneler en düşük ortalamaya sahipken lisansüstü eğitim mezunu annelerin en yüksek ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Bu durum lisansüstü eğitim mezunu annelerin toplumsal cinsiyet algısının diğer eğitim seviyesindeki annelere göre daha olumlu olduğunu göstermektedir. Bu araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde Boehnke (2011), 20-55 yaş arası kadınlar ve erkeklerle yapmış olduğu çalışmada, yüksek eğitim seviyesine ve çalışan bir anneye sahip olan kadınların daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olduğunu belirlemiştir. Şahin Seçer'in (2002) 3-6 yaş arası 240 çocuk ile yaptığı çalışmada da anne- baba eğitim seviyesi arttıkça toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde değiştiği ve bu ailelerin çocuklarının cinsel eğitimine daha fazla dikkat ettiği bulgulanmıştır. Anne babaların eğitim

seviyeleri arttıkça, toplumsal cinsiyet açısından daha eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları, bilinçli ve eğitilmiş ebeveynlerin çocuklarının karşı cinse özgü davranış ve ilgi alanlarına yönelimini daha kolay kabul ettikleri belirtilmektedir (Türkmenoğlu, 2016). Ünlü (2012), 4-6 yaş arası 527 çocuk ile yaptığı çalışmada, anne eğitim seviyesi ile çocukların genel cinsiyet rolü davranışları arasında bir ilişki bulamamış, ancak cinsiyete özgü etkinlik tercihlerinde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Anne eğitim durumu değişkeninin, kız çocuklarının etkinlik tercihleri cinsiyet rolü davranışlarında farklılık oluşturduğu belirtilmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi ile ilgili analiz sonucuna göre, babaların toplumsal cinsiyet algısı puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamaya ilköğretim mezunu babaların, en yüksek ortalamaya ise lisansüstü eğitim mezunu babaların sahip olduğu bulunmuştur. Babaların eğitim seviyesi yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısı olumlu olarak artmaktadır. Bu çalışma ile benzer şekilde Can ve Bayraktar (2018), 201 erkeğin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelemeyi amaçladığı çalışmada, eğitim seviyesi düşük olan erkeklerin daha geleneksel toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip olduklarını; eğitim seviyesi yüksek erkeklerin ise daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutuma sahip olduğunu vurgulamıştır. Eğitim seviyesi yüksek olan kişilerin büyük ya da orta ölçekte bir şehirde eğitim almış oldukları düşünüldüğünde bu kişilerin daha fazla insanla etkileşimde buldukları, farklı düşünce ve bakış açılarına sahip insanlarla iletişim halinde buldukları bu nedenle toplumsal cinsiyet bakış açılarının çok katı olmayacağı belirtilmektedir (Akgül Gök, 2013). Boehnke (2011), 20-55 yaş arası kadınlar ve erkeklerle yapmış olduğu çalışmada da, yüksek bir eğitim seviyesine ve çalışan anneye sahip erkeklerin daha eşitlikçi cinsiyet rol tutumlarına sahip olduğunu bulgulamıştır. Ex ve Jansses (1998) 165 ergen ve genç kadın ile yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşarak, eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyet rolü tutumlarında daha eşitlikçi bir tutum içinde olduklarını belirtmiştir. Ersoy (2009) çalışmada, eğitim seviyesi arttıkça bireylerin, erkeğin ev içinde üstün olması ve sözünün geçmesi düşüncesine karşı, daha eşitlikçi bir tutum ve algıya sahip olduklarını ifade etmiştir. Kurşun (2016), 183 yetişkin ile yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşarak, eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında anlamlı bir ilişki elde etmiştir. Araştırma sonucunda göre üniversite ve üstü eğitim düzeyinde olanların diğer eğitim düzeylerine göre toplumsal cinsiyet rol tutumlarında daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu belirlenmiştir.

Hem annelerin hem de babaların eğitim düzeyine göre toplumsal cinsiyet algı düzeylerine bakıldığında, eğitim seviyeleri arttıkça toplumsal cinsiyet algısının da olumlu yönde arttığı görülmektedir. Bu durumun, eğitim seviyesi arttıkça kişilerdeki bilinç düzeyinin artması ve bundan dolayı cinsiyete özgü olmayan davranışlara karşı daha duyarlı olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin analiz sonucuna göre, annelerin toplumsal cinsiyet algısı çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çocukların kız ya da erkek olması annelerin toplumsal cinsiyet algısında bir değişikliğe neden olmamaktadır. Yağar Güder (2014) 8 okul öncesi çocuk, bu çocukların anneleri ve anneanneleri ile yaptığı çalışmada annelerin, çocuklarının arkadaş, oyuncak, meslek seçiminde, ev içi görev dağılımında ve çocuklarından beklentilerinde, her iki cinsiyette de cinsiyet kalıpyargılarına uygun davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Freeman (2007), 3-5 yaş arası çocuklarla yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan çocukların ebeveynlerinin çoğunun cinsiyet klişelerini reddettiklerini bulgulamıştır. Ancak çocuklardan alınan cevaplarda, anne ve babalarının çocuklarına cinsiyete özgü oyun ve oyuncaklarla oynamalarını istedikleri belirtilmiştir. Güney (2012), 5-6 yaş 56 çocuk ve ebeveyni ile yaptığı çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine uygun oyuncaklar ile oynamalarını desteklediklerini bulgulamıştır.

Araştırmanın altıncı alt problemi ile ilgili analiz sonucuna göre, babaların toplumsal cinsiyet algısı çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çocukların cinsiyet farklılığının ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısında anlamlı bir farklılığa neden olmadığı görülmektedir. Yağan Güder ve Alabay (2016) 3-6 yaş arası 118 okul öncesi çocuk ile yaptıkları çalışmada, çocukların cinsiyetlerine özgü oyuncaklar seçtiği ve bu durumun ebeveynlerin çocukları cinsiyetine özgü oyuncak seçme konusunda yönlendirmelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Yağan Güder ve Güler Yıldız (2016) toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolünü incelediği çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının genel olarak cinsiyetine özgü oyuncaklarla oynamalarını tercih ettiklerini belirtmiştir.

Beşinci ve altıncı alt probleme ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, toplumda her iki cinsiyete de yüklenilmiş kalıpyargılar olduğu düşünülerek, ebeveynlerin de kız ya da erkek çocuklarını ayırmadan her iki cinsiyete de aynı toplumsal cinsiyet algısı ile yaklaşabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla anne ve babanın sahip olduğu toplumsal cinsiyet algısının,

çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği ancak çocukların yapacakları seçimler üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın yedinci alt problemine ilişkin analiz sonucuna göre, annelerin toplumsal cinsiyet algısı puanları sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bir çocuğa sahip annelerin puanlarının iki veya üç ya da daha fazla çocuğa sahip annelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç bir çocuğa sahip annelerin toplumsal cinsiyet algısının daha olumlu olduğunun göstergesidir. Batga (2014), 850 yetişkin ile yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşarak, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerinin çocuk sayısına göre farklılaştığını belirlemiştir. Guzman'ın (1996) evli olan 30 çiftle yaptığı araştırmasında da, çocuk sayısı ile cinsiyet rol tutumları arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunduğu, çocuk sayısının artmasının geleneksel cinsiyet rol tutumlarında artışa neden olduğu belirlenmiştir (akt. Anar, 2011). Boehnke (2011), 20-55 yaş arası kişilerle yaptığı çalışmada, çocuk sahibi olan kadınların daha geleneksel toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip olduğunu belirlemiştir.

Araştırmanın sekizinci alt problemine ilişkin analiz sonucuna göre, babaların toplumsal cinsiyet algısı puanları sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu sonuç sekizinci amaç ile benzerlik göstermektedir. Bir çocuğa sahip babaların puanlarının iki veya üç ya da daha fazla çocuğa sahip babalara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç bir çocuğa sahip babaların toplumsal cinsiyet algısının daha olumlu olduğunun göstergesidir. Erzeybek (2015) ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarını incelediği çalışmasında, üç çocuk sahibi ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile tek çocuk ve iki çocuk sahibi olanlarla aralarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Yedinci ve sekizinci alt problemlerin sonuçları değerlendirildiğinde bir çocuğa sahip ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun tek çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarını daha özgür ve rahat yetiştirebildiği, ancak çocuk sayısı arttıkça çocuklar üzerinde otorite kurmanın zorlaştığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının belirli kurallara dayandığı ve insanları belirli kalıplara sokmaya yardımcı olduğu göz önüne alındığında, ebeveynlerin çocuk sayısı arttıkça toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını çocuklar üzerinde daha fazla kullanmaya başladıkları düşünülmektedir.

Araştırmanın dokuzuncu alt problemine ilişkin analiz sonucuna göre, çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanlarının ve tüm alt boyutlardan aldıkları puanların çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu durum çocukların kız ya da erkek olmasının toplumsal cinsiyet kalıpyargılarında bir değişiklik meydana getirmediği hem kızların hem de erkeklerin benzer kalıpyargılara sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bağçeli (2008), benzer sonuçlara ulaştığı araştırmasında 7-8 yaş kız ve erkek çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargı puanları arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Ata Doğan, Atış Akyol ve Güney Kahraman'ın (2018) beş yaş 32 çocuk ile yaptığı araştırmada da, çocukların cinsiyetleri ile kalıpyargı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aynı şekilde Ward (1990) beş yaş 40 çocuk, sekiz yaş 40 çocuk ile yaptığı çalışmada, toplumsal cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarda kız ve erkek çocuğa göre bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kız ve erkek çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıpyargıları arasında farklılığın olmaması sosyal öğrenme kuramı ve psikanalitik kuramın açıkladığı süreçlerle örtüşmektedir. Bu kuramlara göre toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının oluşmasında, çocukların çevrelerinde yer alan bireylerle özdeşim kurması ve kalıpyargısal davranışların pekiştirilmesi önemli rol oynamaktadır. Her iki cinsiyetin gelişim süreci paralellik gösterdiğinden dolayı toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının gelişiminin de aynı olduğu ifade edilmektedir (Jacklin, DiPietro ve Maccoby, 1984; O'Brien ve Huston, 1985; Carpenter ve Huston-Stein, 1980; Gökkaya, 1994; akt. Bağçeli, 2008).

Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde kız ve erkek çocukların okul öncesi dönemde gelişim süreçlerinin benzerlik göstermesi ve çevrelerinde yer alan modelleri benzer şekilde yorumlamalarından dolayı toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Araştırmanın onuncu alt problemine ilişkin analiz sonucuna göre, çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları toplam puanlarının ve tüm alt boyutlardan aldıkları puanların çocukların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Özkan (2009), 5-6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarını incelediği çalışmada benzer sonuçlara ulaşarak, cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını analiz ederek anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Menekşe (2019), 3-6 yaş arası 100 çocuk ile yaptığı araştırmada, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının çocukların yaşına göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Ünlü (2012), 4- 5 ve 6 yaş grubu çocuklarla yaptığı çalışmada, 5-6 yaş grubu kızların cinsiyet rolü davranışlarının birbirinden farklı olduğunu

ancak erkeklerde yaş değişkeninin genel cinsiyet rolü davranışlarında önemli bir farklılık oluşturmadığını belirtmiştir. Trautner ve diğerleri (2005), cinsiyet kalıpyargılarının 5 yaşında ortaya çıktığını ve çocukluk boyunca artarak devam ettiğini belirterek ilkökul döneminde çocukların hangi nesnelere kadına hangi nesnelere erkeğe ait olduğuna dair bilgi edindiklerini belirtmektedir. Bu bilgiyi destekleyecek şekilde Şirvanlı Özen (1992) 5-8 ve 11 yaşlarındaki toplamda 240 çocuk ile yaptığı çalışmada, 5 yaşındaki çocukların cinsiyet kalıpyargılarının 8 ve 11 yaşındaki çocuklara göre daha az olduğunu belirtmiştir. Okul öncesi ve ilkökul çağı çocuklarında cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların yaşa bağlı olarak arttığı ifade edilmektedir (Martin 1985: 1989; akt. Şirvanlı Özen,1992). Dökmen (2009), çocukların 6 yaşından sonra dünyayı cinsiyetçi terimlerle algıladığını ve bu yaşlarda cinsiyetin değişmez olduğunu kavradığını belirtmektedir. Çocukların bu yaştan sonra cinsiyetlerine uygun tercihlerde, beğenilerde ve etkinliklerde bulunduğu ifade edilmektedir (Dökmen, 2009). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemesinin araştırmaya katılan çocukların 6 yaşından küçük olması ve bu nedenle toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının tam olarak oluşmadığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın onbirinci alt problemine ile ilgili analiz sonucuna göre, çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargısı puanları sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Kurşun (2016), 183 yetişkin ile yaptığı araştırmasında benzer sonuçlara ulaşarak, kardeş sahibi olma durumu ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Şıvgın (2015), 60- 72 aylık 80 çocuk ile yaptığı araştırmada da, kardeş sayısının cinsiyet rolü algısında etkili olmadığını belirlemiştir. Öte yandan Gümüş (2019) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduklarını belirlemiştir. Bu durumun ev içinde sorumlulukların paylaşılması ve kardeşlerin eşitlikçi bir tutuma sahip olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir (Gümüş, 2019). Ablaları olan erkek çocukların ve ağabeyleri olan kız çocuklarının eşitlikçi bir cinsiyet algısına sahip olduğu ve daha az kendi cinsiyetinden beklenen davranışlar sergileyebileceği belirtilmektedir (Helgeson, 2012). Diğer yandan çocuğun kendi cinsiyetinden olan büyük kardeşlerinin cinsiyetine özgü davranışları pekiştirmesinde etkili olacağı ifade edilmektedir (Zeyneloğlu, 2008). Mchale, Kim, Whiteman ve Crouter (2004) 200 çocuk ile yapmış oldukları çalışmada, karşı cinsten kardeşe sahip çocuklarda daha az kalıpyargısal davranışların bulunduğunu belirtmişlerdir. Aynı

zamanda bu çocukların karşı cinsiyete ait daha fazla şey deneyimleme fırsatı elde ettiklerini bulgulamışlardır.

Araştırma sonucuna göre kardeş sayısının çocuğun toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerinde etkisi olmadığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları çocukların, kardeşleri arasındaki yaş farkı, büyük ya da küçük kardeşe sahip olma, sahip olunan kardeşin cinsiyeti değişkenleri ile değerlendirildiğinde bu sonucun değişiklik gösterebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın son alt problemi ile ilgili analiz sonucuna göre ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargı düzeyleri ile bu değişkenlerin alt boyutları arasındaki ilişkilere bakıldığında, annelerin toplumsal cinsiyet algıları ile babaların toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Annelerin toplumsal cinsiyet algısı arttıkça babaların cinsiyet algısı da artmaktadır. Babaların ve annelerin toplumsal cinsiyet algısı ile çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ve tüm alt boyutları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile diğer tüm alt puanlar arasında anlamlı pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Arabacıoğlu ve Bağçeli Kahraman (2017) “Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeklerini” kullanarak 54-66 aylık 200 çocuk ile yaptığı çalışmada, çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Benzer sonuca ulaşarak hem kızların hem de erkeklerin cinsiyet kalıpyargıları ile anne ve babaların toplumsal cinsiyet algıları arasında ilişki olmadığını belirlemiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, günümüzde teknolojide görülen yenilikler, çok kültürlü toplum yapılarının oluşması, kentleşmenin ve hızlı bilgi aktarımının artması, aile yapılarında görülen değişiklikler nedeniyle çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını sadece aile ile açıklamak imkânsız görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocukların kalıpyargılarının kitle iletişim araçları, öğretmenler ve arkadaşlık ilişkilerinden etkilenebileceği düşünülmektedir.

5.2 Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre şu önerilere yer verilmiştir:

Ebeveynlere yönelik öneriler:

- Ebeveynler ev içinde cinsiyetlerini göz önünde bulundurmadan çocuklarına eşit görev ve sorumluluklar vererek; kıyafet, oyuncak, oyun seçimlerinde yine cinsiyetine uygun olmayan seçimleri de destekleyerek ve eşitlikçi bir bakış açısında sahip olarak toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını azaltabilirler.
- Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısının olumlu olarak değişebilmesi için eğitim programları düzenlenerek, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin farkındalık geliştirmeleri ve eşitlikçi tutum kazanmaları desteklenebilir.

Eğitimcilere yönelik öneriler:

- Eğitimcilere çocukların cinsiyetlerine göre yönlendirme yapmamaları, cinsiyetçi bir dil ve üslup kullanmamaları, eşitlikçi bir tutum sergilemelerini sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim verilebilir.
- Sınıf içerisinde kullanılan malzemelerin, seçilen görsellerin, oyunların ve oyuncakların cinsiyet kalıpyargılarını öne çıkarmayacak şekilde seçilmesine özen gösterilebilir.
- Sınıf içerisinde çocuklara verilen görev ve sorumlulukların cinsiyet farklılıklarını barındırmayacak şekilde olmasına dikkat edilebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Bu araştırma yalnızca çocuklar ve ebeveynleri ile yapılmıştır. Öğretmenler ile de çalışılarak kalıpyargılara sınıf içi uygulamaların etkisi incelenebilir.
- Araştırma 48-72 aylık okul öncesi çocuklar ile yapılmıştır. Farklı yaş grupları ile toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına yönelik araştırma yapılabilir.
- Ailelerden veri toplama aracı olarak ölçek yerine görüşme tekniği kullanılarak toplumsal cinsiyet algılarına yönelik daha ayrıntılı bilgi elde edilebilir.
- Farklı ölçüm araçları kullanılarak toplumsal cinsiyet kalıpyargıları tespit edilebilir.
- Araştırmaya katılanların toplumsal cinsiyet kalıpyargısına sahip olup olmadığını tespit edebilmek adına araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının kesme puanlarını belirlemek için çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. (2002). *Ev işlerinde sorumluluk paylaşımı (eğitim ve çalışma durumuna bağlı olarak ev işlerinde sorumluluk paylaşımına yönelik alan araştırması)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akgül Gök, F. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akkoç, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sanko Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Albert, A. A. ve Porter, J. R. (1988). Children's gender-role stereotypes: A sociological investigation of psychological models. *Sociological Forum*, 3(2), 184-210.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Alisbah Tuskan, A. (2012). Toplumsal cinsiyet toplumda kadına biçilen roller ve çözümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 25(99), 445- 449.
- Altuntaş, O. ve Altınova H. H. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Turkish Studies*, 10(6), 83-100.
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Anderson, D. A. ve Hamilton, M. (2005). Gender role stereotyping of parents in children's picture books: The invisible father. *Sex Roles*, 52(3/4), 145-151.
- Arabacıoğlu, B. ve Bağçeli Kahraman, P. (2017). The relation between the gender stereotypes of children and the gender perceptions of their parents. *Curr Res Educ*, 3(3), 95-104.
- Ata Doğan, S., Atış Akyol, N. Ve Güney Kahraman, N. (2018). Beş yaş çocuklarının cinsiyet kalıpyargı düzeyleri ve evdeki cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 53-65.
- Avrupa Komisyonu. (2010). *Eğitim çıktılarında cinsiyet farklılıkları: Avrupa'da alınan tedbirler ve mevcut durum*. Eğitim, İşitsel- Görsel Medya ve Kültür Yürütme Ajansı.
- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip anne- babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bağçeli, P. (2008). *Köyde ve kentte yaşayan 7-8 yaş arası çocukların cinsiyet kalıpyargıları ve cinsiyete bağlı oynadıkları oyun ve oyuncaklar*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Bandura, A. (1971). Social learning theory. *General Learning Press*.
- Barak, A., Feldman, S. ve Noy, A. (1991). Traditionality of children's interests as related to their parents' gender stereotypes and traditionality of occupations. *Sex Roles*, 24(7/8), 511-524.
- Baran, G. (1995). *Ankara'da bulunan çocuk yuvalarında kalan 7-11 yaş grubu çocuklarda cinsiyet rolleri ve cinsiyet özellikleri kalıpyargılarının gelişimi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başcı, B. (2016). *Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Batga, B. (2014). *Toplumsal cinsiyet rolleri ile bu rollerin iş yaşam dengesine olan etkisi: Özel sektörde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayhan, P. ve Artan, İ. (2004). Çocuk gelişimi ve eğitimi. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (1. Baskı). (Çev. Okhan Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları (11. Baskıdan çeviri yapılmıştır, 2007).
- Bian, L., Leslie, S.J. ve Cimpian, A. (2017). Gender stereotypes about intellectual ability emerge early and influence children's interests. *Science*, 355(6323), 389–391.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye'de kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 108-114.
- Blackmore, J. E. O. (2003). Children's beliefs about violating gender norms: Boys shouldn't look like girls, and girls shouldn't act like boys. *Sex Roles*, 48(9/10), 411-419.
- Boehnke M. (2011) Gender Role Attitudes around the Globe: Egalitarian vs. Traditional Views. *Asian Journal of Social Science*, 39(1), 57-74.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, İ. ve Bayraktar, G. Ç. (2018). Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39, 355-372.
- Cengiz, A. (2013). *Kadın ruh sağlığı ve toplumsal cinsiyet; Antalya ilinde bir klinikte uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Coşgun, Z. (2002). *Eğitim ve toplumsal cinsiyet: Okul öncesi dönemde cinsiyete dayalı toplumsal rollerin öğrenilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çarkoğlu, A. ve Kalaycıoğlu, E. (2013). *Türkiye'de aile, iş ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- Çelik, Ö. (2008). *Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çifçi, S. (2018). *20-65 yaş arası kişilerin toplumsal cinsiyet algısı ve etkileyen faktörler Mardin örneği*. Doktora Tezi. Dicle Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, P. (2009). *Annesi çalışan ve çalışmayan öğrencilerde toplumsal cinsiyet kalıpyargularının yetkinlik ve sevecenlik algısı temelinde incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dökmen, Z. (2017). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Egan, S. K., ve Perry, D. G. (2001). Gender identity: A multidimensional analysis with implications for psychosocial adjustment. *Developmental Psychology*, 37(4), 451- 463.
- Endendijk, J. J., Groeneveld, M. G., Berkel, S. R., Hallers-Haalboom, E. T., Mesman, J. ve Bakermans-Kranenburg, J. M. (2013). Gender stereotypes in the family context: Mothers, fathers, and siblings. *Sex Roles*. 68, 577–590. Doi: 10.1007/s11199-013-0265-4.
- Erdemir Turgut, A. (2016). *Ankara ilinde yetiştirme yurdunda kalan 15 yaş ve üstü ergenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2006). *Eğitim psikolojisi*. (15. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne- babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eser, M. (2008). *Ana babaların cinsel kimlik gelişimiyle ilgili tutumların çocuğun cinsel kimlik kazanmasına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ex, C. T. G. M. ve Janssens, J. M. A. M. (1998). Maternal influences on daughters' gender role attitudes. *Sex Roles*, 38(3), 171-186.
- Fitzpatrick, M. J. Ve McPherson, B. J. (2010). Coloring within the lines: Gender stereotypes in contemporary coloring books. *Sex Roles*, 62, 127–137. Doi: 10.1007/s11199-009-9703-8.
- Freeman, N. K. (2007). Preschoolers' perceptions of gender appropriate toys and their parents' beliefs about genderized behaviors: Miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early Childhood Education Journal*, 34(5), 357–366.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (1. Baskı) (Çev. C. Güzel) İstanbul, Kırmızı Yayınları.

- Göl, M. (2011). *Çocuk edebiyatında cinsiyet rolleri: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun eserleri*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Gümüş, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(3), 31-47.
- Gümüşoğlu, F. (2008). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 39-50.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.
- Güney, O. (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Helgeson, V. S. (2011). *The psychology of gender*. (4. Baskı). United States of America: Pearson.
- Hesselbart, S. (1981). An evaluation of sex role theories: the clash between idealism and reality. *Advances in Consumer Research*, 8, 570- 575.
- Heimer, K. ve De Costar, S. (1999). The gendering of violent delinquency. *Criminology*, 37(2), 277-318.
- Hilliard, L.J. ve Liben, L.S. (2010). Differing levels of gender salience in preschool classrooms: Effects on children's gender attitudes and intergroup bias. *Child Development*, 81(6), 1787-1798.
- Holmes, M. (2007). *What is gender? Sociological approaches*. London: Sage.
- Howe, T. R. (2012). *Marriages and families in the 21st century: A bioecological approach*. UK: Wiley- Blackwell. 73- 75.
- Johnson, A. G. (2005). *The gender knot: Unraveling our patriarchal legacy*. (Revised and updated edition) Philadelphia: Temple University Press.
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planı (2008- 2013)*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kantoğlu, A. (2017). *Bir grup ergenin toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş, Ş. (2008). *Erken çocuklukta toplumsal cinsiyet değişmezliği ölçüm aracının uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, A. Z., Beyazova, A., Akbaş, H. M., Zara, A. Ve Serhatlı, İ. (2014). Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma. *Sosyoloji Araştırma Dergisi*, 17(2), 122-151.
- Kimmel, M. S. (2000). *The gendered society*, New York-Oxford: Oxford University.

- Kurşun, E. (2016). *Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Lewis M. (2006). *Gender role socialization: An intergenerational analysis of role predictors*. Växjö University, Department of Psychology, Sweden.
- Maness, P., Gomez, N., Velasquez, R. J., Silkowski, S. ve Saving, A. (2000). *Gender differences on the MMPI-2 for Colombian University students*. Annual Conference of The American Psychological Association. Washington, DC.
- Martin, C. L ve Ruble, D. N. (2009). Patterns of gender development. *Annual Review of Psychology*, 61,353–381.
- Menekşe, F. N. (2019). *3-6 yaş arası okul öncesi çocukların oyuncak tercihleri ve cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- McHale, S. M., Kim, J. Y., Whiteman, S. ve Crouter, A. C. (2004). Links between sex-typed time use in middle childhood and gender development in early adolescence. *Development Psychology*, 40(5), 868-881.
- O'Brien, M., Peyton, V., Mistry, R., Hruda, L., Jacobs, A., Caldera, Y., vd. (2000). Gender role cognition in three year old boys and girls. *Sex Roles*, 42(11/12), 1007-1025.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8), 302-312.
- Öngen, B., ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48, 1-18.
- Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39.
- Özdemir, E. (2006). *Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, B. (2009). *Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özsungur, B. (2010). Cinsel kimlik gelişimi ve cinsel kimlik bozukluğunda psikososyal değişkenler: Gözden geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 163-174.
- Özvarış, Ş. B. (2015). Toplumsal cinsiyet, çalışma yaşamı ve kadın sağlığı. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 15(56), 37- 43.
- Peker, A. (2019). *A comparative content analysis of gender portrayals in children's picture story books: The case of books written for preschool children (ages 3-6)*. Master's Thesis. Middle East Technical University, Social Sciens Institute, Ankara.

- Pomerleau, A., Bolduc, D., Malcuit, G. Ve Cossette, L. (1990). Pink or blue: Environmental gender stereotypes in the first two years of life. *Sex Roles*, 22(5/6), 359-367.
- Raykov, T. and Marcoulides, G. A. (2008). *An Introduction to Applied Multivariate Analysis (First Edition)*. NY: Taylor & Francis Group.
- Rust, J., Golombok, S., Hines, M. ve Johnston, K. (2000). The role of brothers and sisters in the gender development of preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 77, 292–303. doi:10.1006/jecp.2000.2596.
- Sabuncuoğlu, A. (2006). *Televizyon reklamlarında toplumsal cinsiyet*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi* (13. Basımdan Çev. G. Yüksel). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sayın, U. (2007). *Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynler ile normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin 7-15 yaş arası çocukların toplumsal cinsiyet rollerine yaklaşım ve görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seçgin, F. (2012). *Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2446- 2458.
- Sezgin, D. (2015). Toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 153-186.
- Şahin Seçer, Z. (2002). Okulöncesi dönemdeki çocukların cinsel kimlik algısı kazanımının bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi: Örnek olay araştırması (Konya ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7,365-376.
- Şafak, Ş., Çopur, Z. ve Altınel Özkan, M. (2006, Mayıs). Çocukların evle ilgili faaliyetlere harcadıkları zamanın incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E- Dergisi*. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/?page=makaleler> adresinden 27 Nisan 2019’da alınmıştır.
- Şenel, A. (1982). *İlkel topluluktan uygar topluma geçiş aşamasında ekonomik toplumsal düşünsel yapıların etkileşimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Şıvgın, N. (2015). *Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şirvanlı Özen, D. (1992). *Annenin çalışma durumu ve ebeveynin benimsediği cinsiyet rolü değişkenlerinin çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının gelişimi üzerindeki rolleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Taylan, H. H. (2009). Türkiye’de köy ailesinde aile içi ilişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 117-138.
- Taşçı, A. İ. (2017). *Cinsiyet eğitimi*.(1. Baskı) İstanbul: Betim.
- Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62- 67.
- Tezcan, M. (1999). *Eğitim sosyolojisi*. (12.Baskı). Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Thompson, S. K. (1975). Gender labels and early sex role development. *Child Development*, 46(2), 339-347.
- Trautner, H., Ruble, D., Cyphers, L., Kirsten, B., Behrendt, R., Hartmann, P.(2005). Rigidity and flexibility of gender stereotypes in childhood: Developmental or differential. *Infant and Child Development Journal*, 14(4). 365381.
- Türkmenoğlu, D. (2016). *Hemşirelik öğrenimi gören birinci ve son sınıf üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Ward, C. (1990). Gender stereotyping in Singaporean children. *International Journal of Behavioral Development*, 13(3), 309-315.
- World Economic Forum. (2018). *The Global Gender Gap Report*. 91-93 route de la Capite CH-1223 Cologny, Geneva: Switzerland.
- Ünal, F. (2016). Çocuklarda toplumsal cinsiyetin kazanılması. *Uluslararası Türkiye- Çekya İlişkileri Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi Kataloğu*. Prag, Çek Cumhuriyeti.
- Ünlü, A. (2012). *Bazı değişkenlere göre okul öncesi çocuklarının cinsiyet rolü davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal ilimler Enstitüsü, Konya.
- Valentova, M. (2012). Gender role attitudes in Luxembourg between 1999 and 2008. *Working Paper*, 2, 1-29.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algularının incelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yağan Güder, S. ve Alabay, E. (2016). 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 91-111.
- Yağan Güder, S. ve Güler Yıldız, T. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algularında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 424-446.

- Yelken, Z. (1996). *Anne ve babaların 3-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişim ve cinsel eğitim konusundaki bilgi düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yogev, Ş. P. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyetin kazanılması: Aile, okul ve arkadaş etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1986). *Çocuk ruh sağlığı*. (11. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zembat, R. (1994). Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetici özellikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 313-323.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zhang, N. (2006). Gender role egalitarian attitudes among Chinese college students. *Sex Roles*, 55(7-8), 545-553.
- Türk Dil Kurumu (01 Temmuz 2019). Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr/>.

EKLER

EK 1. Demografik Bilgi Formu

1. Formun Doldurulduğu Tarih:.....

2. Çocuğunuzun Doğum Tarihi (Gün/ Ay/ Yıl):.....

3.Çocuğunuzun Cinsiyeti: Kız () Erkek ()

4. Kaç Çocuğunuz Var?

5. Çocuğa Yakınlık Dereceniz? Anne () Baba ()

6. Annenin Yaşı:7. Babanın Yaşı:

24 ve altı ()

24 ve altı ()

25- 35 ()

25- 35 ()

36- 45 ()

36- 45 ()

46 ve üstü () 46 ve üstü ()

8. Annenin Eğitim Durumu:

9. Babanın Eğitim Durumu:

Okuryazar değil ()

Okuryazar değil ()

İlkokul Mezunu ()

İlkokul Mezunu ()

Ortaokul Mezunu ()

Ortaokul Mezunu ()

Lise Mezunu ()

Lise Mezunu ()

Ön lisans ve Lisans Mezunu ()

Ön lisans ve Lisans Mezunu()

Lisansüstü Eğitim Mezunu ()

Lisansüstü Eğitim Mezunu ()

10. Anne ile baba: Birlikte () Ayrı yaşıyorlar ()Diğer ()

11. Aile tipiniz? Çekirdek aile () Geniş aile () Bölünmüş aile ()

12. Ailenizi Sosyo-Ekonomik Açıdan Hangi Düzeyde Görüyorsunuz?

Alt sosyo- ekonomik düzey () Orta sosyo- ekonomik düzey ()

Üst sosyo- ekonomik düzey ()

13. Annenin Çalışma Durumu

Çalışıyor ()

Çalışmıyor ()

14. Babanın Çalışma Durumu:

Çalışıyor ()

Çalışmıyor ()

Annenin Mesleği: **Babanın Mesleği:**

EK 2. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı

TOPLUMSAL CİNSİYET KALIPYARGILARINI ÖLÇME ARACI

1. Çocuğun Adı - Soyadı:

2. Çocuğun Doğum Tarihi: ____ / ____ / ____ (gün/ay/yıl)

3. Çocuğun cinsiyeti: () Kız () Erkek

1. Sizce, <i>toplumumuzda</i> , aşağıda sıralanmış görevler/işleri daha çok kim ya da kimler yapmalıdır? Cevabınızı çarpı (X) işareti ile işaretleyiniz.			
	Kadın	Erkek	Kadın ve Erkek
1. Çocuk bakmak			
2. Yemek Yapmak			
3. Fatura Ödemek			

2. Sizce, <i>toplumumuzda</i> , aşağıda sıralanmış mesleklerde daha çok kim ya da kimler çalışmalıdır? Yukarıda olduğu gibi işaretleyiniz.			
	Kadın	Erkek	Kadın ve Erkek
11. Anasınıfı Öğretmeni			
12. Polis			
13. Hemşire			

3. Sizce, <i>toplumumuzda</i> , aşağıda sıralanmış oyunları daha çok kim ya da kimler oynamalıdır? Yukarıda olduğu gibi işaretleyiniz.			
	Kadın	Erkek	Kadın ve Erkek
28. Pelüş Oyuncaklar			
29. Araba			
30. Kamyon			

4. Sizce, <i>toplumumuzda</i> , aşağıda sıralanmış oyuncaklarla daha çok kim ya da kimler oynamalıdır? Yukarıda olduğu gibi işaretleyiniz.			
	Kadın	Erkek	Kadın ve Erkek
38. Sek-sek			
39. İp atlamak			
40. Salıncakta sallanmak			

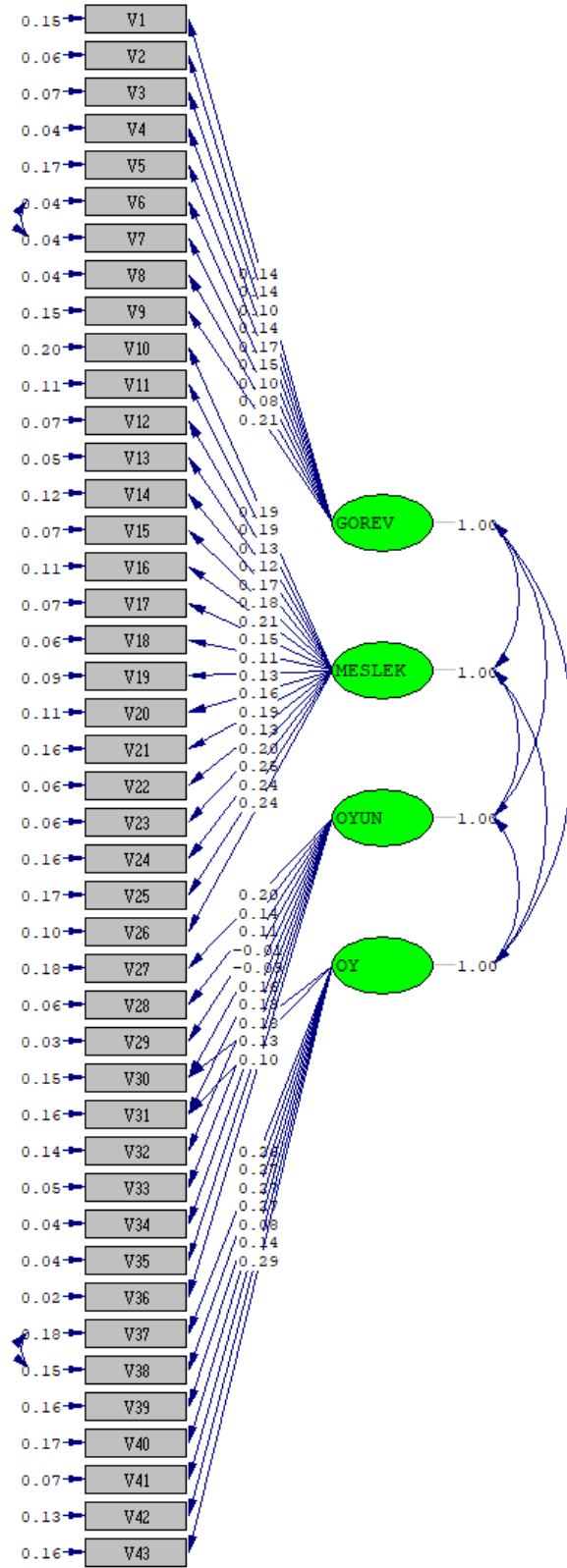
EK 3. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	()	()	()	()	()
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.	()	()	()	()	()
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	()	()	()	()	()
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	()	()	()	()	()
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	()	()	()	()	()
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	()	()	()	()	()
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	()	()	()	()	()
10.	Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
11.	Kadınlar yönetici olabilir.	()	()	()	()	()
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	()	()	()	()	()
13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	()	()	()	()	()
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	()	()	()	()	()

EK 4. Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Lisrel Çıktısı

EK 5. MEB Uygulama İzni

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.9622241
Konu : Anket Uygulaması

16.05.2018

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Elvan KAÇAR'ın "Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıplarını İle Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi " adlı araştırmasını, İlimiz Döşemealtı ve Muratpaşa İlçesinde bulunan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında uygulama isteği ile ilgili 30/04/2018 tarih ve 14385 sayılı yazısı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 15/05/2018 tarihinde incelenerek "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca, "Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıplarını İle Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli araştırmasını, İlimiz Döşemealtı ve Muratpaşa İlçesinde bulunan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında öğrenim gören öğrenci ve ebeveynlerine , bahş konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 23/02/2015 tarih ve 5347 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
16.05.2018

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meh.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden a57e-96b2-3d7a-a4e9-5055 kodu ile teyit edilebilir.

EK 6. Etik Kurul Kararı

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

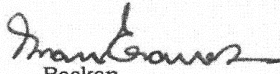
Toplantı Tarih : 18/04/2018

Karar Sayısı : 48

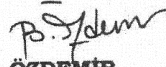
Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Fatma ÜNAL**'ın danışmanlığını, **Elvan KAÇAR**'ın yürütücülüğünü üstlendiği, "*Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan anketin uygunluğunun görüşülmesi istemi.

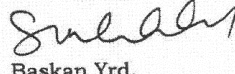
Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Fatma ÜNAL**'ın danışmanlığını, **Elvan KAÇAR**'ın yürütücülüğünü üstlendiği, "*Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu anket çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvuruçuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Hilmi DEMİRKAYA
Başkan Yardımcısı

Başkan
Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR

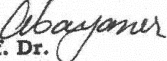
Üye
Prof. Dr. (bulunmadı)
Mustafa ŞEKER

Üye
Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Suat KOLUKIRIK

Üye
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Üye (bulunmadı)
Prof. Dr.
Osman KARKACIER

Üye
Prof. Dr.
Ahmet BAYANER

EK 7. Ölçek Uygulama İzinleri

05334520293

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

09/04/2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİĞİ KURULU BAŞKANLIĞINA

Kurulunuzdan onay alınması halinde Elvan KAÇAR tarafından gerçekleştirilecek olan Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48- 72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı projede, tarafımdan geliştirilmiş olan Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin kullanılmasına izin veriyorum.

ÖLÇEK SAHİBİNİN

UNVANI: Profesör Doktor

ADI SOYADI: Veli DUYAN

VARSA KURUM MÜHÜRÜ: **Prof. Dr. Veli DUYAN**
Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı

İMZA

İŞ ADRESİ: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Aktaş Mah.
Plevne Cad. No: 5 Altındağ Ankara

TELEFON: 0533 3179052

E-POSTA: vduyan@health.ankara.edu.tr

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

22.02.2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİĞİ KURULU BAŞKANLIĞINA

Kurulunuzdan onay alınması halinde Elvan KAÇAR tarafından gerçekleştirilecek olan Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48- 72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı projede, tarafımdan geliştirilmiş olan Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı'nın kullanılmasına izin veriyorum.

ÖLÇEK SAHİBİNİN

UNVANI: Doktor

ADI SOYADI: Nihal ŞİVGİN

VARSA KURUM MÜHRÜ / İSİM KAŞESİ

İŞ ADRESİ: MEB, Darıca 60. Yıl Ortaokulu, Abdi İpekçi Mah. Okul Cad. No:1 41700

Darıca/KOCAELİ

TELEFON: 505-581 17 76

E-POSTA: nsivgin41@gmail.com

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Elvan KAÇAR

Doğum Yeri ve Tarihi : Antalya, 01/03/1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : 2011- 2015, Hacettepe Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2016- 2019, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar :2015- Fevzi Özbey Okulları, Ankara.

2014- Yurtkur Anaokulu, Ankara.

2014- Fahri Çaldağ Anaokulu, Ankara.

2013- Beytepe Anaokulu, Ankara.

2009- İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi, Antalya.

Projeler : AB Erasmus Projesi- Eco Farm Kindergartens

Çalıştığı Kurumlar : 2017- Antalya Büyükşehir Belediyesi Anaokulu

2018-.... Döşemealtı Belediyesi Ekolojik Kreş ve Gündüz Bakımevi.

İletişim

E-Posta Adresi : elvan_kcr@hotmail.com

Tarih : 19.07.2019

İNTİHAL RAPORU

aaa

ORIJİNALLIK RAPORU

% 19	% 10	% 4	% 17
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	%2
2	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	%2
3	Submitted to Marmara University Öğrenci Ödevi	%1
4	Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
5	katalog.marmara.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
6	Submitted to Istanbul Aydın University Öğrenci Ödevi	%1
7	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	%1
8	Submitted to Afyon Kocatepe University Öğrenci Ödevi	%1
9	Submitted to The Scientific & Technological	%1

Prof. Dr. Fatma ÜNAL